

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 12 · 26. oktober
Sesjonen 2022–2023

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 26. oktober 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 12):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:06]: Den innkalte vararepresentanten for Sør-Trøndelag, Kristian *Torve*, tar nå sete.

Representanten Frank Edvard Sve vil framsette et representantforslag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:00:27]: Eg har gleda av å fremje eit representantforslag på vegner av Morten Stordalen, Sivert Bjørnstad og meg sjølv om skredssikringstiltak på E6 langs Langnesberga.

Presidenten [10:00:39]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:43]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:46]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møte i muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Henrik Asheim.

Henrik Asheim (H) [10:01:06]: Det er dessverre et skille mellom dem som sliter med rus, og resten av befolkningen. De er de svakeste og sykeste pasientene våre. Rusavhengige lever rundt 20 år kortere enn resten av befolkningen, og i tillegg dør rundt 240 mennesker av overdose i året i landet vårt. Når en person lever med rusavhengighet, rammer det også de nærmeste hardt. Alle døgnetimer består av våkenetter, frykt, manipulasjon og konstant utrygghet.

Da vi kom i regjering i 2013, hadde vi en klar diagnose på utfordringene i rusomsorgen. Det var for mange hull i behandlingen og for lite valgfrihet for pasientene. I tillegg var ventetidene for behandling altfor lang, og for få ble rusfrie. Høyre halverte ventetidene for rusbehandling frem til koronapandemien traff samfunnet vårt. Et viktig ledd i arbeidet for kortere ventetider var innføringen av fritt behandlingsvalg – en historisk styrking av de rusavhengiges rett til å velge blant et større mangfold av behandlingssteder, men også et bidrag til å sikre etableringen av flere behandlingsplasser for denne pasientgruppen.

Regjeringen skal nå avvikle rettigheten fra 1. januar 2023. Det er ni uker til. Dette gjør regjeringen uten å ha en tydelig plan for hvordan pasientene skal sikres det samme helsetilbudet som de får i dag. Det er lite spor av at det er foretatt anbudsrunder for å sikre pasientene det samme tilbudet etter at avviklingen har skjedd. Rusavhengige pasienter, pårørende og helsepersonell er nå bekymret for om regjeringen tvinger frem en avvikling av valgfrihetsreformen, som Solberg-regjeringen innførte, uten å ha oversikt over konsekvensene det faktisk får.

Mitt spørsmål er om regjeringen egentlig har utredet disse konsekvensene av forslaget, og kan statsministeren redegjøre for hvordan dette vil påvirke behandlingsskapiteten til disse sårbare pasientene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:03:02]: Det er svært viktig at vi har et helsevesen som stiller opp for dem som trenger det mest, og mange av de mest sårbare som sliter med rus, er blant dem. Da er spørsmålet hvordan vi innretter vårt helsevesen, våre sykehus, våre behandlingstilbud slik at vi kan gi best mulig støtte til flest mulig. At vi kan bruke de dyktige kvinner og menn i helsesektoren vår på en måte hvor de virkelig får gjort jobben som kommer dem som trenger det, til gode – det må være inspirasjonen. Derfor var vi mot det forslaget om å opprette et privat sugerør inn i sykehusenes budsjetter, der man ikke hadde oversikt over hvordan pengene gikk til behandlingstilbud utenfor det sykehusene kunne følge med på og ha oversikt over, da det ble foreslått inn mot 2013 og den nye regjeringen kom. Den reformen ble gjennomført. Vi mener det er gal bruk av sykehusenes ressurser, og det tar opp titalls millioner fra sykehusenes budsjetter og gir uklare resultater.

Jeg kan forsikre at de som er i behandling ved de stedene som er omfattet av denne ordningen, skal få fullført behandlingen. De som trenger den hjelpen, skal få den på en god måte. Mange av behandlingstilbudene som i dag er inne i ordningen, vil fortsatt være veldig aktuelle tilbud også i framtiden, men vi ønsker at det skal være helseregionene som innhenter og utlyser anbud og gir oppdrag på grunnlag av kvalitet, kapasitet og behov, slik at vi har gode tilbud, bruker ressursene godt og har et godt samspill med det sykehusene kan levere. Dette varslet vi da vi gikk til valg, det står i Hurdalsplattformen, og nå gjennomføres det. Den ordningen vil da bli erstattet av et bedre opplegg og mer helhetlig bruk av ressursene våre fra 1. januar 2023.

Henrik Asheim (H) [10:04:55]: Det er helt åpenbart at Høyre og Arbeiderpartiet er ideologisk uenige om hvordan man skal innrette dette – det er godt kjent, og regjeringen har altså varslet å avvikle dette.

Statsministeren sier selv i sitt svar at de som er i behandling, vil få fullført den behandlingen i 2023. Det er for så vidt vel og bra, men hva hvis man kommer inn i behandlingsløpet 1. januar 2023? Mitt hovedspørsmål handler egentlig ikke om det ideologiske forsvaret med tanke på å frata ruspasienter valgfrihet, det handler om hvilken kapasitet regjeringen har fått på plass for å erstatte det tilbudet som fritt behandlingsvalg skaper. Selv om man skal få fullført sin behandling, kommer det ikke flere pasienter inn. Det gjør at veldig mange av dem som tilbyr behandling gjennom fritt behandlingsvalg, nå opplever stor usikkerhet og varsler å legge ned driften på sikt fordi de ikke kommer til å få nye pasienter inn. Så spørsmålet til statsministeren er egentlig: Har man utredet dette skikkelig, og har man fått på plass kapasiteten på andre områder for å erstatte det som forsvinner når fritt behandlingsvalg tas bort?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:05:57]: Nå tror jeg jeg vil gjenta at mange av de tilbudene som er ute – og jeg har besøkt mange av dem – som gir oppfølging for ruspasienter, kommer til å bestå videre, men de kommer til å bli finansiert på en annen måte, fordi det kommer til å være helseregionene som er i direkte kontakt med dem. I dag tar denne ordningen rundt 500 mill. kr ut fra de offentlige sykehusenes budsjetter. Det mener jeg svekker det samlede behandlingstilbudet.

Jeg vil bare rette på en ting: Pasientene har rett til å velge behandlingssted, vi har fritt sykehusvalg i Norge, og pasientene får seg forelagt det. Den ordningen som har vært nå under såkalt fritt behandlingsvalg, gjør det også mulig å opprette tilbud utenfor det som er sykehusenes behandlingstilbud, ut av deres budsjetter, men det gir dårligere planleggingshorisont for sykehusene hvor ofte de samme pasientene har behov. Så vi er ganske sikre på at den ordningen har vært dårlig med tanke på å gi et helhetlig tilbud. Det skal være god oppfølging av disse pasientene, og mange av disse tilbudene kommer til å bestå, men de kommer til å bli finansiert på en annen måte.

Presidenten [10:07:02]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Tone Wilhelmsen Trøen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:07:11]: Regjeringen la frem forslag om å avvikle fritt behandlingsvalg samme dag som det kom nye tall som viser at ventetidene i spesialisthelsetjenesten øker, etter at de har gått ned i flere år før pandemien. Interessant nok er den minste økningen innen rusbehandling. Konsekvensen av avviklingen av fritt behandlingsvalg kan dessverre endre på dette.

I Bergens Tidende i sommer kunne vi lese at over 130 døgnplasser kan forsvinne i rus- og psykiatrisorgen i bergensområdet. Regjeringens svar er at de vil at sykehusene skal styre hvordan avtalene inngås fremover, og statssekretær Ellen Rønning-Arnesen sa rett ut til Bergens Tidende at det ikke er gitt at man har behov for det samme antallet døgnplasser år etter år. Jeg vil derfor gjerne spørre statsministeren: Er konsekvensen av å avvikle fritt behandlingsvalg at regjeringen ser for seg å bygge ned antall behandlingsplasser for disse pasientene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:08:12]: Det har vi ikke tatt noen beslutning om. Det har vært en utvikling over tid hvor døgnplasser har blitt erstattet med dagbehandling. Hvordan man i helsevesenet vil utvikle det framover som følge av dette, har ikke vi tatt stilling til. Denne avviklingen vil ikke innebære mindre ressurser til spesialisthelsetjenesten – la meg understreke det – og samarbeid med private ideelle skal reguleres gjennom langsiktige avtaler. Sykehusene skal påse at pasienter mottar behandling gjennom denne ordningen, og at de blir tatt godt vare på.

Forslaget var at man skulle la den gjeldende behandlingen vare seks måneder inn i 2023. Nå har vi forlenget det ett år, slik at de kan være trygge på den behandlingen de får videre. I lovforslaget er det gjort veldig klart at de som er under behandling i den ordningen som er nå, skal få fullført behandlingen. Hvordan man vektet døgnbehandling i årene som kommer, vil avhenge av behandlingstilbud og de behovene pasienten har.

Presidenten [10:09:11]: Tone Wilhelmsen Trøen – til oppfølgingsspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:09:12]: Jeg takker for svaret, men litt i tråd med de svarene som statsministeren også ga til representanten Asheim: Mange av de behandlingsplassene som nå er i full drift for å behandle pasienter med rusavhengighet, har jo ingen avtale etter 1. januar 2023. Det er det som er den akutte, krevende situasjonen nå for pasienter og pårørende, en utrolig stor utrygghet.

For f.eks. Vitalis i Kragerø virksomhet betyr avviklingen av fritt behandlingsvalg å legge ned 85 sengeplasser innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling og psykisk helsevern. Det betyr at 100 engasjerte helsearbeidere mister sin arbeidsplass, og man mister et veldig sterkt fagmiljø over natten.

Forstår statsministeren at avvikling av dette fra 1. januar 2023 uten at regjeringen kan svare på om de har bygget opp kapasitet til å ivareta disse pasientene, vil kunne gjøre at pasienter da får lengre ventetid?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:10:16]: Vi må arbeide for at denne overgangen skal gå så godt som mulig. Jeg har stor tillit til at helseregionene og sykehusene vet hvilket ansvar de har. Nå får de muligheten til å planlegge.

Jeg har vært på Sykehuset Telemark og hørt de utfordringene de har med et budsjett som altså har hatt penger ut til tilbud sykehusene ikke har hatt styring med. Mange av pasientene som har fått de tilbudene, kommer tilbake igjen til sykehusene for behandling. Dette gir dårligere økonomi, dårligere oversikt og dårligere bruk av ressursene.

Jeg legger til grunn at sykehusene og helseregionene nå forbereder seg på dette. De har visst siden vi kom i regjering at denne ordningen skal erstattes av en bedre bruk av ressursene, og jeg legger til grunn at de er forberedt på det.

Mange av de tilbudene representanten nevner – jeg kan ikke referere spesielt til det tilfellet hun nevner – vil trolig fortsatt være en del av et behandlingstilbud som sykehusene og helseregionene inngår langsiktige avtaler med, til trygghet og valgfrihet for dem som har behov.

Presidenten [10:11:10]: Tone Wilhelmsen Trøen – til oppfølgingsspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:11:12]: Når regjeringen og nå statsministeren snakker om utgiftene til fritt behandlingsvalg, virker det nesten som om det er penger tapt. Dette er penger som er brukt til å behandle pasienter som er henvist av det offentlige.

Fritt behandlingsvalg er offentlig helsetjeneste med litt større valgfrihet, litt mer mangfold. Totalt er det behandlet 80 000 pasienter gjennom fritt behandlingsvalg siden 2016. I 2021 utgjorde refusjoner fra helseforetakene til fritt behandlingsvalg 0,3 pst. av sykehusenes utgifter. Det er veldig krevende å forstå at regjeringen faktisk mener at dette truer den offentlige helsetjenesten.

Når det gjelder regjeringens ansvar, er det også slik at dersom man mener at fritt behandlingsvalg i enkelte regioner går ut over det offentlige helsetilbudet eller tapper helseforetakene for ansatte, kunne regjeringen gjøre noe med det. Det ligger i forskriften.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:12:16]: Nå gjør jo representanten denne ordningen så liten at den nesten ikke teller. Det er rart når hun da påpeker at dette vil bli et veldig stort problem.

Vårt poeng har vært: I et land hvor vi har helseutfordringer vi skal løse, og vi skal komme pasienter, sårbare grupper, i møte, må vi gå veldig grundig inn og se på hvordan vi bruker ressursene. Hvordan sørger vi for at de kommer best fram til behovene som skal dekkes der

ute i befolkningen? Fritt behandlingsvalg, slik det er lagt opp, mener vi ikke har gitt et godt svar på det.

Jeg trekker ikke i tvil at de som jobber på disse forskjellige institusjonene, gjør en god jobb, at de gjør alt de kan for pasientene. Det kommer de fortsatt til å gjøre, men innenfor en annen bruk av ressursene. Vi har mangel på kritisk helsepersonell, vi har behov for å planlegge godt og styre godt hvordan ressursene brukes, og denne ordningen mener vi ikke har demonstrert at har hatt påvirkning på ventetider. Den bruker ressursene på en måte som vi kan gjøre langt bedre. Det er velkjent hva vi mener om denne ordningen. Jeg har ikke sagt at den truer helsevesenet, men jeg tror helsevesenet kan bli bedre, sykehusene kan bli bedre, og tilbudene kan bli bedre.

Presidenten [10:13:19]: Bård Hoksrud – til oppfølgingsspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:13:33]: Statsministeren tror at det kanskje skal være et tilbud bl.a. på Vitalis i Kragerø og hos andre som skal levere helsetjenester – men å tro er ikke nok til å faktisk gjøre det.

Statsministeren har som kjent god erfaring med bruk av private helsetjenester. Det virker derimot som regjeringen har som sin fremste prioritet å gjøre livet vanskeligere for vanlige folk, med en strømpris som har gått i taket, skyhøye drivstoffpriser og matpriser som rammer alle i hverdagen. På toppen av dette skryter regjeringen av å avvikle fritt behandlingsvalg, å gjøre det dyrere å være syk og å føre en politikk som gjør at helsekostene bare øker og øker. Når én million nordmenn har privat helseforsikring fordi de ikke har tillit til at regjeringen vil sikre rask og god behandling i det offentlige helsevesenet. Hvorfor mener statsministeren det er greit at han med høy lønn, stor formue og tjukk lommebok kan kjøpe seg fri fra stadig økende helsekost, mens vanlige folk med vanlige inntekter må vente i flere måneder på nødvendig behandling for å slippe smerte og komme seg tilbake i jobb?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:14:29]: Den norske velferdsstaten har mye å være stolt av. En av grunnene er at vi har en sterkt utviklet offentlig helsetjeneste – sykehus, fastleger, en grunnmur der ute som gir folk trygghet uavhengig av inntekt. Det vektlegger regjeringen at vi skal forsvare, videreutvikle og styrke, og det er bygget på en modell hvor det er et godt samspill med private og ideelle, men hvor det er en styring som gjør det mulig å bruke ressursene på best mulig måte. Det er regjeringens ledetråd.

Vi tror at en politikk som Fremskrittspartiet er for, hvor de ønsker mer private helseforsikringer og mer fragmentering av helsetjenestene våre, er en dårlig vei å gå for å sikre at alle har den samme muligheten til å få god be-

handling. Derfor har vi valgt en annen linje. Vi tror ikke at privatiseringsspolet er det riktige for å utvikle vårt helsevesen. Vi skal ha et godt samspill og bruke de tjenestene som er ute i samfunnet, også fra ideelle og private, men det må være god styring på vegne av fellesskapet.

Presidenten [10:15:32]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:15:44]: Knut og Erika June Flakk, som representerer tredje og fjerde generasjon eiere og drivere av Flakk Gruppen, sitter på galleriet og lytter i spenning til hva statsministeren vil svare. Knut og familien har etablert en rekke bedrifter opp gjennom årene, og har skapt et betydelig antall arbeidsplasser både lokalt på Sunnmøre og ellers i landet. De siste årene har de investert tungt innen reiseliv, og de har i dag mer enn 400 ansatte i Norge.

Familien Flakk har satset i bygder preget av fraflytting, som f.eks. på Øye i Norangsdalen, kjent for bl.a. fjellet Slogen. 270 mill. kr er investert i et fantastisk flott sveitserstilhotell fra 1891. Dette har gitt bygda 25 helårs arbeidsplasser. I nabobygda Hellesylt og på gården Ljøen like ved var planen å bygge to nye hotell, men investeringen på 600 mill. kr stoppes nå takket være statsbudsjettet til regjeringen. Knut sa på møtet med mørebenken: Vi ønsker å fortsette å bo i Norge. Vi ønsker å bidra til fellesskapet, ved å både skape arbeidsplasser og betale skatt. Men vi kan ikke fortsette å tappe bedriftene våre for å betale formuesskatt på arbeidende kapital.

Flakk-familien betaler mer i formuesskatt enn det samlede overskuddet i selskapet. Regjeringen fører en politikk som svekker det norske private eierskapet og stopper betydelige investeringer. Knut og familien ønsker å bo i Norge, men opplever at det blir en større og større belastning for bedriften i takt med at formuesskatten øker. De tvinges til å ta ut store beløp i utbytte for å betale formuesskatt og fylle opp statskassen i Oslo, istedenfor at pengene blir igjen på Sunnmøre for å investere i ny virksomhet og nye arbeidsplasser.

Hva vil statsministeren gjøre for å unngå at enda flere gründere og viktige skattytere forlater Norge og investeringene stopper opp? Mener statsministeren det er rimelig at norske private bedrifter, som Flakk Gruppen, har en høyere skattebelastning enn statlig og utenlandsk eide bedrifter i Norge?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:17:46]: Først vil jeg berømme Knut og familien for at de har vært nyskapende, satset på den fantastiske muligheten det er å tilby reiselivsopplevelser i Norge – fordi vi har en god natur, fordi vi har et land som det er attraktivt å komme til som turist. Ressursene for reiselivet i Norge ligger i Norge. Jeg håper ikke han reiser til et annet land for å utvik-

le reiselivet i Norge, det er i Norge det utvikles, med utgangspunkt i det Norge vi har.

Så er det en kjent uenighet mellom Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet om hvordan vi innretter en rettferdig skattepolitikk. Det er en kjent sak. Vi lever i et land hvor mye av styrken er at vi har hatt en rettferdig fordeling. Samtidig har vi hatt forskjeller som øker. Måten å motvirke det på er å ha en vilje til rettferdig fordeling og omfordeling. Da mener vi det er rimelig at de som har høye formuer, de som har høye inntekter, bidrar noe mer. Det har gjort Norge til et produktivt land. Det har gjort at vi har utviklet velferdsstaten vår: gode tjenester, høyt utdannet befolkning, hele den rekken av det som er kvaliteter i Norge.

Politikken til Fremskrittspartiet er at man skal kutte i skattene til dem med mest, gi dem muligheten til å sitte igjen med mer og investere i det som er lokalt. Det gjør norsk næringsliv, men det er også bygget på at vi har en omfordeling. Det er ikke inn til Oslo, men det er inn til den muligheten vi har til å støtte hele landet: gi muligheter til alle kommuner og legge et grunnlag for at det er både næringsvirksomhet og velferdstilbud i landet. Det krever en rettferdig fordeling.

Den regjeringen Sylvi Listhaug var en del av og støttet, bidro til å øke forskjellene og svekke inntektene til det fellesskapet som skal ligge til grunn for denne velferdsstaten, og det er en kurs vi har snudd. Vi har fortsatt et skatte- og avgiftsnivå i forhold til formue som er noe under det det var på slutten av den forrige rød-grønne regjeringen. Det mener vi fortsatt er et godt utgangspunkt for både å skape verdier og legge grunnlaget for at vi kan fordele rettferdig.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:19:47]: Fremskrittspartiet bidro til stabile rammevilkår, i motsetning til denne regjeringen.

Roger Hofseth, som også sitter på galleriet, har over 500 personer i jobb innenfor havbruk i Møre og Romsdal. I 2021 bidro Hofseth og selskapet hans med 500 mill. kr til stat og kommune. De er størst i Norge på foredling, men små på oppdrett, og de ønsker å vokse. Regjeringens forslag til særskatt på havbruk skaper usikkerhet. Så langt er verdier for 60 mrd. kr borte, og investeringer for 29 mrd. kr er avlyst av en samlet norsk havbruksnæring. Dette slår allerede knallhardt ut i leverandørindustrien. Hofseth og næringen er positiv til å betale mer til fellesskapet, men det må gjøres på en måte som ikke tapper næringen og stopper investeringene. Fremskrittspartiet mener derfor at regjeringens forslag må skrotes, og at vi sammen finner en løsning som sikrer videre vekst i havbruksnæringen. Hva vil statsministeren si til Hofseth og andre aktører langs hele kysten som nå opplever stor frykt og usikkerhet for framtiden?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:20:49]: Først vil jeg igjen berømme at det er en næringsaktør som utvikler på grunnlag av norske naturressurser. Det er bra. Hva vil mitt råd være? Spill inn synspunkter på det forslaget vi har lagt fram. Det er sendt på høring. Jeg mener det er på tide, og det er riktig av denne regjeringen, å legge fram et forslag til hvordan vi kan bruke et veldig godt prinsipp i Norge – grunnrenteprinsippet – for å dele noen av de veldig store verdiene som kan skapes fra norsk oppdrett. Det har vi gjort innenfor norsk olje og gass. Det har vi gjort innenfor vannkraft. Vi foreslår det nå også innenfor vindkraft på land, og havbruk. Det er en rettferdig måte å sørge for at ressurser som kan gi ekstraordinært høye utbytter, når det er utbytter, kan komme til en rettferdig fordeling. Dette er noe som bør stimulere til investering, for det er en type skatt som bare virker når det er overskudd, og er et prosjekt lønnsomt før skatt, skal det være lønnsomt etter skatt. Men nå er det muligheter i den høringstiden som er, til å spille inn synspunkter og komme med forslag til endringer. Så skal vi vurdere det seriøst, og da kan vi følge opp det representanten sier, og finne en løsning sammen.

Presidenten [10:21:51]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Sylvi Listhaug.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:21:53]: Geir Søraker sitter på galleriet på vegne av STN+, et nettverk av 18 industribedrifter i fem Agder-kommuner, med til sammen 850 ansatte og 2,1 mrd. kr i omsetning. I et normalår ville disse bedriftene hatt strømkostnader på 8,7 mill. kr. Nå beregnes det til 73,4 mill. kr. Bedriftene ber ikke om subsidier, men de vil, i likhet med Fremskrittspartiet, at overprisen på kraft skal tilbakebetales. Nå truer regjeringens handlingslammelse eksistensen til mange bedrifter. Permitteringer er allerede et faktum. Regjeringens innsats for å håndtere strømkrisen oppleves som en hån mot mennesker som får sparket beina under livsverket sitt. Strømprisen tar knekken på en bedrift som har overlevd to verdenskriger. Næringsministeren sa til Dagens Næringsliv denne uken at det er greit at bedrifter går konkurs på grunn av ekstreme strømpriser, selv om de ellers er levedyktige. Er statsministeren enig med statsråd Vestre i dette?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:22:54]: Det næringsministeren sa, er at det er bedrifter som går konkurs hvis de ikke har livets rett. Det hører med i vår modell. Men det er mange bedrifter som nå er truffet av høye, ekstraordinære strømutgifter. Derfor har denne regjeringen satt seg ned med partene i arbeidslivet, med LO, NHO og Virke, og arbeidet fram en strømsøtteordning som kan komme bedriftene til unnsetning

resten av dette året. Det er en ordning som er god, både fordi den gir støtte økonomisk, og fordi den oppmuntrer til energiøkonomisering og energisparing, som vi alle trenger å gjøre.

Så arbeider vi for å sikre at bedriftene kan få fastpris-kontrakter for lang tid. Det er en ny ordning. Det er den tredje ordningen denne regjeringen legger fram – omfattende strømsøtte til husholdningene og til bedriftene, og også at vi kan få langsiktige kontrakter. De ekstremt høye strømprisene skyldes krigen i Ukraina. Europa er rammet. Norge er rammet, og i Norge stiller vi opp både for bedrifter og for husholdninger.

Presidenten [10:23:53]: Sylvi Listhaug – til oppfølgingsspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:23:55]: Også Rogaland er hardt rammet av strømpriser ute av kontroll. I 50 år har Kai Hansen Trykkeri bygd en solid bedrift med trygge og sikre arbeidsplasser. Nå er likviditeten anstrengt, og forsvarlig økonomisk drift er vanskelig. Det har også vært utfordringer tidligere, både finanskrisen og pandemi, men det er første gang at Torfinn Hansen i Kai Hansen Trykkeri sier at han mister nattesøvnen på grunn av bekymringen for sine 74 ansatte og deres familier. I august 2020 var strømrregningen til trykkeriet på 15 000 kr. I august i år var regningen på 518 000 kr. I tillegg kommer utgifter til fjernvarme og fjernkjøling. Kun 3 pst. av bedriftene kommer inn under strømsøtteordningen, og Kai Hansen Trykkeri er en av mange som faller utenom. Ordningen er altfor dårlig. Derfor vil Fremskrittspartiet ha makspris på 50 øre, og at alt over tilbakebetales av staten.

Kan statsministeren forklare hvordan bedrifter skal kunne overleve med slike ekstreme økninger i strømrregningene uten at mer strømpenger tilbakebetales til bedriftene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:24:59]: Jeg skjønner at veldig mange bedrifter har store utfordringer knyttet til høye strømpriser. Det gjelder særlig i Sør-Norge. Det ser ut som de prisene nå kommer noe ned. Ser vi fram i tid – tre år, fem år – er prognosene at strømprisene vil komme gradvis ned. Det får vi håpe. I mellomtiden skal vi stille opp for bedriftene, som vi gjør gjennom en strømsøtteordning. Jeg mener at den strømsøtteordningen under de omstendighetene vi er i, framforhandlet med partene i arbeidslivet – med NHO, LO og Virke – i tråd med den norske modellen, er et godt tilbud. Så kompenserer ikke det for alt vi møter av utfordringer og høye strømpriser. Det gjør ikke strømsøtteordningen for familier, det gjør ikke strømsøtteordningen for husholdninger eller for bedrifter,

men det er et godt bidrag til at vi kan komme gjennom denne situasjonen sammen.

Jeg har full forståelse for at det er vanskelig – det er en krevende tid, det er krig i Europa. Andre land opplever enda høyere energipriser som slår inn i sine bedrifter og husholdninger, og de har mindre omfattende løsnings- enn det vi i Norge stiller opp med.

Presidenten [10:26:02]: Sylvi Listhaug – til oppfølgingsspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:26:03]: Mens folk og bedrifter sliter på grunn av prisekspløsjonen, frykter andre for framtiden på grunn av regjeringens næringsfiendtlige politikk. Statskapitalismen er tilbake som ideologi, og vi har én vinner, og det er staten, mens alle andre blir fattigere. Regjeringen har foreslått tidenes skatte- og avgiftssjokk på 55 mrd. kr på litt over et år. Lønnsomme bedrifter tappes for penger, mens milliardene sitter løst til ulønnsomme bedrifter og prosjekter. 60 mrd. kr skal svis av på såkalt grønn industri bare fram til 2025.

Vi har alltid hatt forutsigbare rammevilkår i Norge, uansett hvem som har styrt. Det er det Arbeiderpartiet og Senterpartiet nå rokker ved. Honnør og berømmelse gir ikke investeringer, og derfor må vi gjøre mer. Jeg har ikke truffet én bedrift som blir truffet av denne strømstøtteordningen, og heller ingen som er fornøyd.

Dagens næringsminister sa at han lurer på hvilket skattesjokk det snakkes om. Er statsministeren enig i statsråd Vestres utspill? Kan statsministeren garantere at det ikke kommer ytterligere skatte- og avgiftsskjerpelser for folk og bedrifter etter forhandlingene med SV?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:27:14]: Jeg avviser at det har kommet et skattesjokk. Det vi har gjort, er at vi – i møte med ekstraordinært høye inntekter på kraft i kommunale og statlige kraftselskaper – henter inn noe av dette. Det er kraftselskaper som har hatt 60 mrd. kr i overskudd. Vi henter inn rundt 30. Med de prisene som har vært, tror jeg alle vet at det er rimelig at vi finner en ordning på det, og det har altså regjeringen gjort.

Statskapitalisme får representanten Listhaug ta med til sine egne kontorer. Jeg kaller dette aktiv næringspolitikk, i tråd med de beste norske tradisjoner: samarbeid mellom en stat som bidrar til at privat kapital, privat næringsliv, har gode rammebetingelser, en godt utdannet befolkning og gode tjenester til å drive. Målet er å skape, dele og utvikle industrien.

Det at vi i vårt grønne løft kommer med garantiordninger for satsing på de nye næringene, handler om å møte klimautfordringer – som representanten ikke er opptatt av. Det handler om å legge til rette for nye ar-

beidsplasser i nye næringer, hvor de trenger et godt samspill med en aktiv stat, og det er den måten vi har tenkt å planlegge næringspolitikken på.

Presidenten: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:28:32]: For dem som ankom Stortinget via Eidsvolls plass i morges, var det mulig å få vafler av Natur og Ungdom, Naturvernforbundet og Greenpeace. Det viser at vi har en veldig trivelig miljøbevegelse i Norge, men den har også et alvorlig budskap.

Mandag den 7. november starter klimaforhandlingene i Sharm el-Sheikh. Det er et møte hvor konfliktene mellom rike oljeproduserende land og land som blir rammet av klimaendringer, er svært tydelige. Til møtet kommer f.eks. Pakistan, med en fersk flomkatastrofe som la en tredjedel av landet under vann, og Somalia, med en av landets verste tørkeperioder noensinne. Verden over blir mennesker rammet av en klimakrise som allerede er i full gang. Også energisituasjonen i Europa påvirkes av det.

Norge på sin side kommer til møtet med rykende ferske planer om verdens nordligste oljefelt, Wisting, et felt som åpner opp for oljeutvinning i et nytt område, like ved den svært sårbare iskanten. Det er et oljefelt som vil bidra til produksjon av olje som når den brennes, vil slippe ut 200 mill. tonn CO₂, det er fire ganger Norges totale utslipp. Det er et oljefelt som ifølge det FNs klimapanel har sagt, må bli liggende i bakken hvis verden skal nå 1,5-gradersmålet.

Derfor lurer jeg på hva statsministeren tenker om hvordan det framstår at Norge jobber med å åpne verdens nordligste oljefelt på tross av klimapanelets anbefalinger, samtidig som verdens land samles for å løse klimaproblemene.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:30:27]: Det er mulig representanten ligger litt foran statsministeren i behandling av planer. Jeg er ikke kjent med at det foreligger rykende ferske planer om utbygging. Når det gjelder dette feltet som representanten nevner, har det ennå ikke blitt lagt fram en søknad, det er ikke tatt beslutning om investering – meg bekjent. Når den kommer, og hvis den kommer, skal den behandles på en grundig og skikkelig måte. Da stilles det en del fundamentale krav. Vi har krav om å se prosjektet opp mot klimamål. Vi har krav om å se det opp mot at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Vi har krav om å se det opp mot hvordan det kan utspille seg i forhold til natur og miljø. Den beslutningen skal regjeringen ta på god måte. Jeg vil ikke forskuttere det nå.

Vi reiser til Sharm el-Sheikh for å bidra til forandring. Vi står fast ved vårt løfte om å øke norsk klimafinansiering fra 7 mrd. kr i 2020 til 14 mrd. kr i 2026. Vi vil bekrefte det som er vårt ambisiøse klimamål. Vi vil bidra i ulike initiativ og utspill for å skyve på, med mål om å nå 1,5-gradersmålet.

Så tror jeg vi blir minnet på at i tiden som kommer, vil både olje og gass være en nødvendig del av verdens energimiks. Jeg har troen på at olje og gass produsert på norsk sokkel – hvis vi lykkes med å gå videre med fangst og lagring av CO₂ og sette mål om 50 pst. kutt av utslipp fra norsk sokkel – fortsatt kan ha en viktig rolle å spille i årene som kommer, ikke minst i Europa, som nå skal klare seg uten russisk olje og uten russisk gass. Men kravene som skal oppfylles for at det settes i gang prosjekter på norsk sokkel, er strenge, og de kommer til å bli vurdert strengt. Når det kommer planer, søknader om slike prosjekter, vil de bli veldig grundig vurdert av regjeringen.

Audun Lysbakken (SV) [10:32:12]: Jeg er klar over og glad for at regjeringen per nå ikke har en plan om utbygging av Wisting. Men det er jo ingen tvil om at det er sterke næringsinteresser som har en sånn plan, og derfor er det også relevant at det diskuteres tidlig nok i Stortinget til at vi kan påvirke de beslutningene som skal tas. Derfor har jeg noen spørsmål knyttet til det.

Europa er som kjent Norges viktigste kjøper av olje og gass. Krigen i Ukraina og energikrisen som Putin har satt i gang, har fått fart på Europas planer om energiomstilling. En god del land i Europa gjør det så bra at Europa nå er på god vei til å klare å redusere utslippene med 55 pst. i 2030 – på vei mot netto nullutslipp i 2050. Det oljefeltet vi snakker om her, vil altså tidligst starte produksjon i 2028 og ha produksjon til godt etter 2050. Vil ikke da en utbygging være et slags veddemål om (presidenten klubber) at Europa ikke klarer å nå sine mål?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:33:17]: La meg begynne der – representanten snakket om land i Europa. Jeg tror at landene i Europas mulighet til å nå sine mål – «Fit for 55», som man kaller det, det å kutte utslippene og være klimanøytrale i 2050 – vil forutsette at de har en stabil energikilde som kan være der mens de utbygger de fornybare energikildene. Den kilden kan være gass. Den kilden kan være gass med fangst og lagring av CO₂, og det kan være en veldig stor ressurs for å utvikle hydrogen, og for å gi frihet og trygghet til å utvikle de nye fornybare energikildene – vind på land, vind til havs, bølgekraft, solkraft – som kommer. Her skal Norge være ledende.

Jeg vil ikke gå inn og forskuttere behandlingen av et prosjekt vi ennå ikke har fått søknad om. Jeg mener Barentshavet har en stor mulighet som energiregion for

Europa framover. Det er mange spørsmål knyttet til gass. Det vil også handle om olje. Det vil handle om infrastruktur for å frakte energi. I den situasjonen Europa står i, mener jeg det utgangspunktet Norge har, med de kravene vi stiller til prosjekter på norsk sokkel, gir et utgangspunkt for å vurdere om vi fortsatt har leteaktivitet og fortsatt produksjon (presidenten klubber) med utslippskrav som er de strengeste i verden.

Presidenten [10:34:21]: Det åpnes for oppfølgings-spørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:34:23]: Det er jo et rent oljefelt vi snakker om, og en tidshorisont som strekker seg så langt inn i framtiden at jeg tror det er viktig å avlyse den diskusjonen som bl.a. Fremskrittspartiet prøvde seg på i dag morges, da langsiktige norske olje- og gassprosjekter ble presentert som en løsning på den akutte energikrisen i Europa. Her må vi greie å tenke to ting på en gang. Vi må tenke: Hvordan sørger vi for å bidra til Europa med den energien de trenger nå? Men også: Hvordan tilpasser vi vårt land og vårt energisystem den virkelighet som kommer til å komme? Nå ser det altså ut til å bli en svært hurtig og gledelig utbygging av den grønne energien i Europa.

Jeg vil gjerne også spørre statsministeren om sikkerhet så langt nord og den sårbare naturen (presidenten klubber) i Arktis. Hvordan skal man ivareta den med en så omfattende oljeutbygging?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:35:31]: La meg bare si at jeg tror ikke at dette feltet, eller et annet felt, er det som avgjør Europas overgang. La meg bare minne om at det kommer til å være behov for olje også i 2040 og i 2050, forhåpentligvis ikke som helt avgjørende for kraftsystemet. Man kommer til å trenge olje til industrien og til en lang rekke andre formål. Så blir spørsmålene: Hvor skal den oljen produseres? I hvilke regimer skal den produseres? Skal demokratiene fortsatt være energiprodusenter? Norge er et av de få som er igjen. Og hvilke krav stiller man til hvordan den oljen utvikles? Det mener jeg er et relevant tema.

Når det gjelder de sårbare områdene som vi har langs hele Norges kyst, skal vi fortsette med å stille strenge krav. Vi skal legge forvaltningsplaner til grunn. Vi har hatt en holdning i forhold til iskanten – avstanden og de kravene vi stiller. Her må vi være veldig årvåkne og bygge på det vi har av kunnskap, og vurdere det veldig nøye opp mot de prosjektplanene som eventuelt kommer, særlig nå når Barentshavet blir utviklet som en energiregion.

Presidenten [10:36:30]: Dette var eksemplarisk med hensyn til tiden. Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:36:31]: Takk, president!

Audun Lysbakken (SV) [10:36:36]: Det er bra!

Det er også en utfordring knyttet til Wisting med begrenset nettkapasitet til Finnmark. Allerede har flere større prosjekter fått avvist søknad om tilknytning med bakgrunn i at kapasiteten er lovet bort til Wisting-feltet, som altså vil forbruke enorme mengder strøm. Det er derfor et planlagt oljefelt som vil ha direkte konsekvenser for øvrig industriutvikling – ikke minst grønn industriutvikling – i Finnmark. Derfor er det viktig at regjeringen så tidlig som mulig tar stilling til det som vil bli et kjernespørsmål her, i tillegg til det som har å gjøre med klima og natur, nemlig: Hvordan skal vi sørge for kraft til Finnmark for den industri- og næringsutviklingen som skal skje på land i Finnmark? Vi vet for øvrig at Finnmark, slik som det ligger an nå, vil få svært liten glede av Wisting-utbyggingen når det gjelder arbeidsplasser og næringsutvikling på land. Mener statsministeren at det er rett å prioritere Finnmark sin kraft til økt oljeproduksjon?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:37:41]: President, det var et eksemplarisk spørsmål, vil jeg si. For det er et veldig viktig tema – og noe regjeringen er veldig opptatt av – hvordan vi sikrer at den fornybare kraften, som Finnmark har stort potensial for, blir utviklet og kommer fram. Da handler det om at vi kan bygge ut vindkraft på Varangerhalvøya, at vi kan ha 420 kV-ledninger som går fra der det er kraft, til der det er behov for kraft. Det er en stor utfordring som krever behandling i vårt energisystem – vår energiadministrasjon. Vi bruker over 100 mill. kr i vårt budsjett for nå å styrke administrasjonen i OED og NVE til å kunne behandle søknader raskere. Det er nødvendig.

Jeg er ikke enig i at anslaget er at dette prosjektet, Wisting – som vi ennå ikke har sett detaljene på, men slik det er omtalt – ikke har betydning for arbeidsplasser i Finnmark. Jeg tror det kan ha stor betydning for en energisektor, men det må vi komme tilbake til når vi får de søknadene. Men her er det en stor ambisjon, og det er jeg helt enig med representanten i: Vi må utvikle kraft, få fram kraft og ha et godt samarbeid med våre naboland Sverige og Finland. Her har vi store oppgaver framover, som regjeringen er godt i gang med.

Presidenten [10:38:43]: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:38:44]: Wisting bør stoppes av flere grunner. Det bør stoppes av klimahensyn, det bør stoppes av hensyn til det sårbare dyrelivet i Arktis, det bør stoppes av hensyn til faren som oppstår

ved en oljeulykke så langt nord, og det bør avvises av hensyn til Finnmark, som trenger sin kraft til andre formål. Og Finnmarkingene har allerede opplevd at ved slike fossile energiutbygginger har det blitt lite og ingenting av løftene om ilandføring og arbeidsplasser i fylket.

Men la meg avslutte der vi begynte, med det overordnede, for regjeringen skal jo til Sharm el-Sheik. Vanligvis reiser man til Sharm el-Sheikh for å komme til solen. Denne gangen er det et helt annet formål. Kan statsministeren nå si noe om hva Norge vil melde der? Vi er et av de landene som ikke er i rute når det gjelder klimamålene for 2030. Har regjeringen noe nytt å melde på klimakonferansen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:39:49]: La meg først si at solen faktisk er et veldig viktig reisemål når jeg drar til Sharm el-Sheikh – ikke for at jeg skal sole meg, det tror jeg jeg skal vente lenge med slik denne jobben utvikler seg. Men det er en stor norsk satsing i Egypt, av et norsk selskap som utvikler solkraft i Egypt, med veldig stor kapasitet, som igjen kan produsere hydrogen, ammoniakk – veldig viktig. Det er faktisk et av de prosjektene jeg har til hensikt å besøke.

Det er en stor omstilling som skal til for å nå våre mål for 2030 og 2050. Vi er på vei mot de målene, og det handler om å utvikle industrien vår, utvikle støttetiltak så vi kan få til de endringene som trengs. Vi kommer nærmere dem. Vi styrker Enova, vi ser i deler av industrien når vi nå øker CO₂-avgiften, at de trekker i retning av å satse på de fornybare energikildene til erstatning for de fossile. Vi har mye å snakke om der når vi kommer til Sharm el-Sheikh, men først og fremst våre (presidenten klubber) bidrag til at også andre land kan nå sine mål.

Presidenten [10:40:55]: Rasmus Hansson – til oppfølgingsspørsmål.

Rasmus Hansson (MDG) [10:41:08]: I går kom det en ny rapport fra International Institute for Sustainable Development med tittelen «Navigating Energy Transitions: Mapping the road to 1.5°C». Hovedkonklusjonen i den rapporten er at det er stadig bredere konsensus om at det ikke finnes noen veier til å nå målet om å begrense global oppvarming til 1,5 grader hvis det samtidig utvikles nye olje- og gassfelt. Denne rapporten bekrefter det Det internasjonale energibyrået tidligere har rapportert, og som flere andre fagrapporter slår fast.

Hvilke tanker gjør statsministeren seg om at det blir stadig bredere faglig konsensus om at åpning av nye olje- og gassfelt er uforenlig med å greie 1,5-gradersmålet, når statsministerens egen politikk går ut på det stikk motsatte, nemlig å fortsette en politikk for å åpne stadig nye olje- og gassfelt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:42:08]: Jeg gjør meg den tanken at hvis ikke Norge de siste årene, stikk i strid med representanten Hanssons anbefalinger, hadde åpnet nye felt, hadde utviklet gass, hadde bygget Johan Sverdrup, hadde vi ikke vært i den posisjonen vi er i dag, at vi stabilt kunne levere gass på høyt nivå til Europa. Da hadde vi ikke vært der at vi kunne øke den eksporten med 8 pst., som gjør at Tyskland nå kan fylle sine energilagre, gasslagre, som også andre land i Europa. Et av premissene for å lykkes med overgangen i Europa, er jo at det er stabil tilgang på gass, alternativt kjernekraft, slik at man trygt kan satse på de fornybare energikildene. Her lytter jeg mer til IEA og det de sier om den måten Norge har balansert dette på. Vi skal over i det fornybare. Det er der de store satsingene kommer for Norge framover: havvind, vind på land, solkraft, utvikle nett rundt Nordsjøen, være med på det europeiske løftet – en stor industriell mulighet for Norge. Men premisset er at vi har tilgang på stabil kraft som kommer fra gass. Det tror jeg også kommer til å gi muligheter for at vi fortsatt kan ha et lete- og aktivitetsnivå. Lykkes vi også med fangst og lagring av CO₂, kan vi virkelig få en stor sammenheng.

Presidenten [10:43:15]: Rasmus Hansson – til oppfølgingsspørsmål.

Rasmus Hansson (MDG) [10:43:16]: Takk for et svar som omhyggelig unngår å svare på spørsmålet. Det er bred vitenskapelig konsensus om at det å åpne nye olje- og gassfelt nå er uforenlig med å nå 1,5-gradersmålet. Beskrivelsen av hvordan olje og gass har tjent Norge og Europa tidligere, kan vi langt på vei være enige om, men problemet er altså, som det slås fast stadig mer nøyte, at fortsatt åpning av felt ikke er forenlig med å klare 1,5-gradersmålet. Hvordan vil statsministeren at Norge skal bidra til å klare 1,5-gradersmålet ved samtidig å åpne nye olje- og gassfelt, stikk i strid med bred faglig konsensus?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:44:07]: Det var interessant informasjon fra representanten Hansson, som sier at alt det vi har gjort til nå, er fint og bra. Vi skulle gjerne gått tilbake og sett på hva representanten sa for fire, åtte og tolv år siden. Da tror jeg budskapet om det samme var at vi måtte stoppe nå, stoppe all aktivitet, avvike nå. Nå lovpriser man at vi faktisk har gass. Det er jeg glad for, for det er viktig. Det er der jeg mener at det fortsatt kommer til å være olje og gass i denne miksen framover. Jeg tar ikke stilling til hvor mange felt som skal åpnes, men jeg vil mene at det er riktig for Europa at man fortsatt har et europeisk, demokratisk land som er energileverandør. Nå gjør man seg uavhengig av Russland med en veldig høy pris – so-

sialt og økonomisk. Man blir mer avhengig av Midtøsten, Golfen, med regimene som er der. Da vil jeg mene at det at Norge fortsatt er en energileverandør som leverer med høye krav til å kutte utslipp, er meget avansert på energi, også klarer kombinasjonen med det fornybare skiftet, sammenhengen mellom det, og blir en ledende nasjon på fangst og lagring av CO₂, er et stort bidrag Norge kan gi.

Presidenten [10:45:10]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Seher Aydar (R) [10:45:28]: Over hele landet ligger tusenvis av mennesker med store smerter i mørke rom, bak nedrullede gardiner. De har ME.

Funn fra et forskningsprosjekt i Fafo og SINTEF har kartlagt hvordan ME-syke har det i Norge. De bekrefter det mange har forsøkt å fortelle i årevis: Tilbudene mangler, og de får ikke hjelpen de trenger. ME-syke blir møtt med mistenkeliggjøring og mistro av både helsevesenet og Nav, og de må gjennomgå behandlinger som gjør dem sykere, for å bli vurdert til uføretrygd. Tallene er så høye som at 70 pst. av deltagerne i studien følte seg verre etter rehabiliteringsopphold, og 90 pst. ble sykere etter arbeidsprøving – 90 pst! Likevel krever Nav dette av dem.

Det britiske ekspertpanelet NICE kom i fjor med nye retningslinjer, der de fraråder de behandlingene som i dag er anbefalt i våre retningslinjer. Bred internasjonal forskning viser at tiltak som gradert trening og kognitiv terapi ikke hjelper, men faktisk kan gjøre ME-syke enda sykere. Til tross for det blir ME-syke i Norge fortsatt tvunget gjennom behandling som kan gjøre dem sykere. Det offentlige hjelpesystemet har sviktet ME-syke fullstendig. Forskerne bak det norske forskningsprosjektet sier at de er bekymret og forskrekket, og forteller om funn de beskriver som overgrep. Det gjør inntrykk.

Nå som vi har denne kunnskapen: Mener statsministeren at denne praksisen kan fortsette?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:47:14]: La meg først berømme representanten for å ta opp et viktig tema. Det er veldig mange mennesker i Norge som er omfattet av det hun beskriver, som har fått vekslende typer diagnoser, som påpeking av ME. Det er en mindre presis diagnose enn veldig mange andre diagnoser og skaper uklarhet om hva slags behandling man kan få, og hvilken oppfølging man kan få.

Jeg skal være forsiktig, i den usikkerheten som også fagfolk deler, med å være presis på hvilken behandling som virker, og som ikke virker. Jeg har også hørt eksempler på at mennesker som har opplevd å ha tilstander som kan kalles ME, har hatt glede av kognitiv terapi.

Jeg har hørt andre eksempler på at folk som har hatt den behandlingen, har opplevd at det er blitt verre for dem. Jeg mener fortsatt at kunnskapsgrunnlaget for å vite hva som virker for å hjelpe med de symptomene man har knyttet til ME – kronisk tretthet osv. – ikke er presist. Vi trenger mer forskning.

Jeg vil være varsom med å trekke så sikre konklusjoner som representanten gjør: at vi nå vet hva som virker og ikke virker, og hvordan det skal følges opp. Jeg tror vi fortsatt har et stort behov der. Vi har en del gode norske fagmiljøer på dette, bl.a. på Haukeland i Bergen og noen andre steder, og vi må prioritere å arbeide med det i Norge og i samarbeid med andre land.

Jeg kan ikke her stå og si at pasienter med ME-symptomer blir tvunget til behandling. Det er ikke jeg kjent med, og det kan jeg ikke stå inne for at skjer. At behandlingsforløpet er uklart og gir uklare resultater, det tror jeg er riktig, fordi vi fortsatt vet for lite om sammenhengene som leder til disse tilstandene.

Derfor er mitt svar at vi trenger å vite mer, vi trenger å sørge for at Nav er godt oppdatert når de skal vurdere de tilstandene mennesker som opplever ME, har, og vi trenger å få mer kunnskap om MEs opprinnelse: hvordan det oppstår, hva som fører til det, hva som er sammenhengen med en god del andre medisinske tilstander, slik at vi kan få bedre behandling.

Seher Aydar (R) [10:49:16]: Det er helt riktig at vi ikke vet hva som egentlig funker, men vi vet ganske mye om hva som ikke funker, og det er ikke noe bare jeg sier. Det jeg refererer til, er i hovedsak fra forskningsrapporter fra anerkjente forskningsmiljøer. Det er også et faktum at Nav krever at ME-syke må gjennom behandling for å få trygderettigheter – behandling som gjør veldig mange mennesker sykere. Hva slags behandling folk skal gjennom, må være medisinsk begrunnet, ikke begrunnet etter Navs gamle, utdaterte retningslinjer.

Vi har spurt regjeringen om de ønsker å tilpasse de nye retningslinjene etter all informasjonen vi har fått, og da fikk vi beskjed om at de skal gjøre det neste år – de skal gjennomgå, vurdere og se om det trengs. Men det er to år senere enn NICE-rapporten, som fraråder de retningslinjene Norge opererer med. Hvorfor ta seg så god tid før man vurderer om man skal fortsette med den praksisen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:50:23]: Jeg er ikke kjent med rapporten representanten tar opp. Jeg svarer gjerne på spørsmålet eller sørger for at helseministeren svarer på spørsmålet. Om hun stiller det til oss skriftlig, skal vi gi tilbakemelding og et godt svar på det.

Overordnet vil jeg gjenta det jeg sa. Det er klart at vi må ha et behandlingssystem som ikke foreslår det vi vet

at ikke funker, for å bruke representantens ord. Jeg har ennå til gode å se at det faktisk skjer. Jeg vil ikke tro at man aktivt tvinger folk til å bruke noe man vet at ikke funker, men vi er i et område hvor det er uklarheter om hvordan sykdommen oppstår, hva sammenhengen er og hvilke medisiner eller andre typer behandlingsformer som hjelper. Men jeg er veldig åpen for å gi utfyllende svar på det vi mener fra helsemyndighetenes side om dette spørsmålet, som opptar mange – med god grunn.

Presidenten [10:51:13]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Seher Aydar.

Seher Aydar (R) [10:51:14]: Grunnen til at det er så mye vi ikke vet, er delvis at det ikke er blitt prioritert å forske nok på det, og jeg håper statsministeren vil prioritere dette, sånn at vi kan få svarene som trengs. Men det er likevel en del ting vi vet, som f.eks. at trygdesystemet er blitt en tilleggsbelastning for ME-syke. For at ME-syke skal ha rett på uføretrygd, må de gjennomgå behandling som kan gjøre dem sykere. De blir heller ikke prioritert til mange av de behandlingene Nav krever av dem, fordi diagnosen ikke gir dem rett til behandling i spesialisthelsetjenesten. Da må de enten vente i årevis eller betale dyrt selv.

I tillegg står det i rundskriv til folketrygdloven at for rusmisbrukere og personer med ME kreves det særlig dyptgående vurdering ved søknaden om uføretrygd. Og det er ikke jeg som sier det, det er en Fafo-forsker, som kaller det stigmatisering av en pasientgruppe på systemnivå. Jeg forstår at statsministeren ikke kjenner til denne rapporten, men mener han at det er akseptabelt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:52:21]: Slik representanten beskriver dette, at folk tvinges til behandling, eller at de ikke får oppfølging i form av trygdeytelser de kan ha behov for, av grunner som hun nå legger fram, som jeg ikke kan ta stilling til, høres jo ikke bra ut. Men jeg kan altså ikke her si at sånn er det, eller sånn er det ikke.

Jeg legger til grunn at Nav har en seriøs behandling av den individuelle situasjonen til et menneske med et sykdomsforløp, og behandler det opp mot de retningslinjene vi har, med best mulig hensikt, for å tilby hjelp, og hvis det kommer dit hen at man må få en uføretilstand, må det være godt dokumentert.

Jeg tror det igjen illustrerer at vi trenger mer kunnskap og bedre retningslinjer på et felt som ikke bare i Norge, men i mange land, er beheftet med stor usikkerhet. Derfor er det også viktig å si, til slutt, at dette ikke bare er et tema vi må jobbe med i Norge – og det skal vi jobbe med – men som vi må jobbe med også internasjonalt, i nær kontakt, fordi dette er et felt som vi møter i veldig mange andre land.

Presidenten [10:53:22]: Seher Aydar – til oppfølgingsspørsmål.

Seher Aydar (R) [10:53:23]: Vi kommer til å følge opp disse spørsmålene også med helseministeren.

Det er viktig å ta til seg rapportens funn, som faktisk konkluderer med det jeg refererer, at Nav krever at ME-syke skal gjennom behandling som gjør dem sykere. Så er det viktig å lytte til alle de ME-syke som forteller sine historier, og det har de gjort gang på gang. Jeg får også meldinger fra dem, og det regner jeg med at også statsministerens parti har gjort. Vi ser det også i media: Folk føler seg oversett og sviktet, og det er en følelse som blir bekreftet av nye forskningsrapporter.

Jeg håper at statsministeren nå både vil sette seg inn i det, og også bidra til at Norge kan endre sine retningslinjer i tråd med forskningsrapportene, slik at man faktisk kan rette opp i den uretten ME-syke er blitt utsatt for i år etter år. Jeg håper det er noe statsministeren nå kan si at han vil engasjere seg i.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:54:26]: Statsministeren er engasjert i dette. Han har vært det gjennom alle sine år i politikken, også da han var helseminister. Regjeringen er også det.

Jeg er klar over at det er en stor gruppe mennesker i Norge som har en veldig vanskelig livssituasjon, oppsummert rundt det vi kaller ME. Men jeg vil ikke trekke så bombastiske konklusjoner som representanten gjør. Jeg kan ikke stå inne for at det er slik at Nav påtvinger behandling som skader pasienter. Det kan jeg ikke stå inne for. Jeg må se dokumentasjon før jeg kan kommentere det.

Det jeg kan bekrefte, er at dette er et felt som vi må jobbe med. Vi må jobbe med helsevesenet, vi må jobbe med Nav, vi må jobbe med hvordan vi kan få til yrkesretting – at de som kan jobbe og bruke den kraften de måtte ha, får jobbe. Dette er tematikk vi jobber med i flere departementer i regjeringen.

Presidenten [10:55:15]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [10:55:31]: Regjeringa har føreslått ein historisk kraftig auke i skattenivået neste år, og mykje av skatteauken som er føreslått, har regjeringa ei grunngjeving for – ja, mykje av det verkar dei ganske entusiastiske rundt. Formuesskatten og utbytte-skatten skal opp, for det meiner dei vil vere sosialt. Grunnrenteskatten for kraftproduksjon skal opp, fordi ein meiner at det er for høg profit. Ein kan diskutere det fram og tilbake, men regjeringa har i det minste ei grunngjeving, og vi får tru dei på at dei meiner det.

Det regjeringa derimot ikkje har grunngjeve, er kvi-for arbeidsgjevaravgifta skal opp neste år. Alle bedrifter i dette landet som har tilsett det som ikkje er «vanlege folk», altså dei som har ei samla inntekt over 750 000 kr, får ei samla skatterekning på 7,7 mrd. kr. Arbeidsgjevaravgifta har ikkje vore differensiert på inntekt før, no vert ho det. Bedriftene klør seg i hovudet over byråkratiet det vil skape, over korleis det påverkar lønsoppgjeret, men først og fremst over kvar dei skal finne pengane til å betale. Nokre bransjar er særleg hardt ramma, f.eks. IT-næringa, der innsatsfaktoren er folk, flinke folk, og der arbeidsmarknaden er internasjonal.

På eit seminar her på Stortinget i går varsla fagforeininga Tekna at IT-selskap allereie no planlegg å flytte arbeidsplassar ut av landet som følgje av denne auka arbeidsgjevaravgifta. Men dette rammar mykje breiare enn IT-næringa. Det er hundretusenvis av private verksemder i dette landet som no må betale ekstra arbeids-gjevaravgift.

I Hurdalsplattforma skriv regjeringa at dei vil «føre en forutsigbar og ansvarlig skattepolitikk overfor næringslivet».

På høyringa i finanskomiteen førre veke var alle høyringsinstansar som uttalte seg, kritiske til dette forslaget. Ingen forstod kvar det kom frå, og kva grunngjevinga var. Kan statsministeren forklare kva han har tenkt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:57:27]: Målet med dette budsjettet er å møte den tiden vi er i. Vi lever med krig i Europa. Vi har høyt prispress og inflasjon, som møter alle land – også Norge. Vi har en pris- og lønnsvekst i Norge som vi er nødt til å håndtere, det er det overordnede. Derfor er det et stramt og rettferdig budsjett. Det er bygd på at noe av det vi nå må stille opp med for å nå målene om et balansert budsjett, er omfordeling. Da må vi gjøre det på en rettferdig måte, og vi må velge de måtene å sikre inntekter på som fungerer best med en økonomi slik vi har den i dag.

Vi har f.eks. valgt å si at omfordeling, å hente inn inntekter, er en riktig ting å gjøre framfor å kutte i velferdsytelser, for å kunne dekke de utgiftene som vi må dekke. Vi beholder selskapsskatten fast. Vi har fortsatt gode ordninger som skal underbygge en aktiv næringspolitikk, men vi har sett på at de som bør ha den sterkeste ryggen, må være med og bære noe mer. Og det vi har gjort med denne arbeidsgiveravgiften, er at vi sier den er midlertidig. Den er ment for å kunne være med på å løse de utfordringene vi har i dag, det er 7,5 mrd. kr. Alternativet hadde vært å dekke det med andre kutt. Det har vært et ærlig valg fra regjeringen at dette er en måte vi kan unngå den type kutt i sykehus, skole, omsorg og på andre områder.

Vi mener at denne avgiften er tilpasset den høye temperaturen i arbeidsmarkedet. Jeg forstår at bedrifter ikke ønsker den avgiften velkommen, det kan jeg forstå. Men i en helhet skal vi finne inntekter til å kunne ha et stramt og rettferdig budsjett og sørge for at renten ikke går videre opp. Gjør den det, kommer dette til å ramme bedriftene – alle sammen, over hele fjøla. Heves rentene med 2 prosentpoeng i forhold til der vi er i dag, er det altså snakk om 20 mrd. kr som belastes bedriftene, som i tillegg får høyere kronekurs og lavere etterspørsel fra folk. Da har dette, helhetlig sett, vært en god og balansert løsning.

Sveinung Rotevatn (V) [10:59:32]: Statsministeren snakkar om at dette skal vere omfordeling, at det er omfordelende. Men då verkar det nesten som om han har misforstått kva arbeidsgjevaravgift er, for det er jo ikkje lønsmottakarane, dei med høg inntekt, som skal betale dette. Det er bedriftene. Det går rett frå botnlinja til bedriftene. Det er sannsynlegvis også grunnen til at LO, som er kritisk til dette, under høyringa i finanskomiteen sa veldig tydeleg: Dette er ikkje sosialt. Og kvifor seier dei det? Jo, når ein svekkjer lønsevna til bedriftene gjennom å hente dette rett ut av botnlinja, kan det og vil det gå ut over moglegheita til å løne dei tilsette – sannsynlegvis også låginntektsgruppene. LO er også bekymra for at dette forstyrrar lønsdanninga. Då vert oppfølgingsspørsmålet mitt: Er det slik at statsministeren står fast på det han først sa, at dette er omfordelende, eller er han einig med LO i at dette ikkje er sosialt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:00:31]: Det er omfordelende – fordi alle må bidra i det løftet vi står foran nå, også bedriftene. Dette er en måte de bidrar på, med 7,5 mrd. kr. Så får bedriftene penger igjen, over 3 mrd. kr i strømtøtte – og andre typer ordninger i en aktiv næringspolitikk. Men det er rettferdig.

Representanten antyder at en måte å løse dette på, er å kutte i sykepengene. Det er den typen omfordeling representanten ser for seg. Representanten sier også, har jeg sett i en annen sammenheng, at det offentlige ikke stiller opp på denne dugnaden. Det er feil. Sykehus og universiteter må møte høyere pris- og kostnadsvekst, de må dekke utgifter som blir høyere enn de kunne planlagt, utover hva de får. Så her må alle stille opp, og det må skje på en rettferdig måte. De med mest får svake skatteøkninger, de under får lettelser. Også bedriftene kan stille opp, og vi mener at denne måten å stille opp på – i en helhet hvor vi har en krevende situasjon og et stramt budsjett som skal hindre at renten går opp – er en rettferdig måte å gjøre det på.

Presidenten [11:01:36]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Sveinung Rotevatn.

Sveinung Rotevatn (V) [11:01:37]: Statsministeren fortset å gjenta at det er dei med høg inntekt og dei med låg inntekt, men eg gjentek igjen: Det er bedriftene som skal betale dette. Det er ikkje lønsmottakarane. Det går frå deira samla lønspott. Det vil kunne forstyrre lønsdanninga og gå ut over låginntektsgrupper. Når eg i tidlegare samanhengar har sagt at også staten må vere med og bidra, siktar eg konkret til at fram til neste år, altså fram til og med i år, har ein drive effektivisering i statleg forvaltning. Det vert det no slutt på, gjennom avvikling av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreforma.

Eg vil tilbake til det statsministeren sa i sitt første svar, om at dette er mellombels. Vel, det som står i statsbudsjettet, er at det er eit situasjonstilpassa tiltak. Då er spørsmålet: Kva betyr det? No er det ganske mange bedrifter som skal inn i eit lønsoppgjær, og det er mange som sit og planlegg framover, som lurar på: Vil denne nye auka arbeidsgjevaravgifta vere med oss i mange år eller kort tid? Det er lite som er så varig som mellombelse skattar. Så eg vil utfordre statsministeren: Kan han love at dette ikkje vil vere ein del av neste statsbudsjett?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:02:40]: Situasjonsbestemt er knyttet til den situasjonen vi står i nå. Vi har altså fått ekstraordinært høye utgifter som vi må dekke, strømutgifter, flyktninger fra Ukraina, økning til Forsvaret, økte folketrygdutgifter. Det er situasjonen. Det har vi løst i dette budsjettet.

Bedriftene bidrar. Dette er måten bedriftene bidrar på. De andre økningene som representanten kaller for et skattesjokk, er å hente inn penger fra en kraftbransje som har tjent ekstraordinære penger fra kommunal og statlig sektor. Det er rettferdig.

Så til ABE-kuttet som representanten besværer seg over at er borte. Det offentlig sektor må gjennomføre av effektivisering nå, er mye mer omfattende enn de ABE-kuttene. Jeg ser fram til å se Venstres ABE-kutt eller andre innspill i deres alternative budsjett for å dekke disse utgiftene, hvis de har tenkt å dekke dem inn. Vi gjør det på en måte som fordeler den byrden på en rettferdig måte. Personer deltar, bedrifter deltar, og offentlig sektor deltar i denne dugnaden.

Presidenten [11:03:43]: Sveinung Rotevatn – til oppfølgingsspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [11:03:44]: No begynner det rettnok å verte litt tynt i rekkjene her, men eg vil tru at dei fleste fekk med seg at statsministeren ikkje svarar på spørsmålet, for han vil ikkje seie om denne auken i arbeidsgjevaravgift, det nye prinsippet om differensiering på inntekt, skal vere med oss vidare eller ikkje, eventuelt kor lenge. Det er det bedriftene lurar på. Det

er vel ein grunn til at dei ikkje skriv det i statsbudsjettet, og det er vel ein grunn til at han ikkje svarar på det no, og det er fordi han ikkje veit svaret.

Eg har også lagt merke til at næringsministeren var ute i VG i dag og snakka om skatt. Han seier:

«Det er bare tull at vi øker det generelle skattetrykket.»

Då er spørsmålet: Er det berre tull, eller er det ikkje faktisk slik at ein aukar det generelle skattetrykket i dette budsjettet? For eg trur at ganske mange hundretusen bedrifter no som kjem til å få høgare arbeidsgjevaravgift og må betale det – 7,7 mrd. kr – ikkje opplever det som nokon lette i skattetrykket. Er det mogleg å oppleve det på nokon annan måte enn som ein auke i skattetrykket?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:04:43]: Det er en økt utgift når man må betale en økt arbeidsgiveravgift, men man må jo se helheten. Hva er det som kommer tilbake til næringslivet i andre former? Som sagt er kraftskatten en annen skål. Og de pengene vi bruker for å kunne finansiere strømstøtte, må komme fra et sted. Jeg har oppfattet at representanten er for at vi har en strømstøtte til bedriftene nå. Det koster altså rundt 3–4 mrd. kr. De pengene må komme fra et sted. Så hvor representanten vil hente de pengene fra, om det er ved å kutte i offentlig sektor, eller om det er å hente dem fra et eller annet sted, eller bruke mer oljepenger, det får vi vente og se. Men vi har gjort det på en rettferdig måte, så bedriftene er med på å finansiere det.

Vi øker støtten til Enova, vi har garantiordninger for et grønt industriløft – en lang rekke ordninger som er bra for bedriftene. Men i et spleiselag hvor vi har utgifter vi må dekke inn, stiller alle opp. Det gjør de på en rettferdig måte, og det er det dette budsjettet legger opp til. Så får vi se og håpe at situasjonen tillater at vi kan avvikle dette grepet igjen, når det er mulig.

Presidenten [11:05:47]: Helge Orten – til oppfølgingsspørsmål.

Helge Orten (H) [11:05:55]: Jeg merket meg i replikkvekslingen tidligere at statsministeren avviser at det er kommet et skattesjokk for næringslivet. Jeg tror ikke det er opp til verken undertegnede eller statsministeren å definere hvorvidt vi har et skattesjokk. Jeg tror det er best forklart ved den opplevelsen som næringslivet har når de nå møter nye skatteregninger og ny grunnrentebeskatning fra det ene budsjettåret til det andre, den uforutsigbarheten det skaper. Økt arbeidsgiveravgift er en av de økte avgiftene som kom i siste sving, virker det som.

Jeg vil gi statsministeren mulighet til å følge opp det som representanten Rotevatn egentlig begynte på: Finnes det en faglig begrunnelse for den økningen i ar-

beidsgiveravgiften, eller er det bare et resultat av at regjeringen kom i beit for penger mot slutten av budsjettforhandlingene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:06:50]: Den faglige begrunnelsen er at et budsjett må finansieres. Den faglige begrunnelsen er at realistisk budsjettering handler om at når vi får store utgifter på over 100 mrd. kr, som vi ikke uten videre kunne forutse, må det dekkes inn. Det er den faglige begrunnelsen. Og den faglige begrunnelsen er at det å bruke mer oljepenger, som har vært Høyres måte å løse utfordringer på, vil drive renten. Det å ikke holde igjen, ikke ha et stramt budsjett nå, vil drive renten.

Og som sagt: Hvis bedriftene kommer til å få et sjokk, er det om det skjer, for da får de en trippel utfordring: De får økt rente på mange milliarder kroner, de får sannsynligvis økt kronekurs, som går ut over bedriftene, og de kommer til å oppleve at når det er høy rente for husholdningene, blir det mindre etterspørsel fra folk – en trippel rente. Det vil vi ikke skal skje. Derfor er den faglige begrunnelsen å få et budsjett som balanserer, som går opp, som er forsvarlig, som er stramt, og som ikke bruker mer oljepenger. Da må pengene hentes fra et sted, og det må skje ut fra en rettferdig vurdering av hvor det kan gjøres – og det er det regjeringen har gjort.

Presidenten [11:07:53]: Helge Orten – til oppfølgingsspørsmål.

Helge Orten (H) [11:07:56]: Jeg vil først og fremst si at i den perioden mitt parti satt i regjering, lå vi godt innenfor handlingsregelen når det gjaldt oljepengebruk, og hadde trygge, gode og økonomisk ansvarlige budsjett i alle de åtte årene. Det skal det ikke hefte noen tvil om. Det vil man også se når vi skal lage vårt alternative budsjett, at vi legger opp til en trygg økonomisk styring.

Likevel er det sjelden vi har slike store skatteinendringer fra et budsjettår til et annet. Jeg skjønner at vi kan være i en krevende økonomisk situasjon. Det er andre måter vi bør jobbe med budsjettet på, både på utgiftssiden og ellers for å skape balanse. Men slike store endringer skaper en form for skattesjokk, som næringslivet selv melder tilbake, og de setter store investeringer på vent. Arbeidsgiveravgiften er sagt skal være midlertidig. Høyprisbidraget er sagt skal være midlertidig. Vi ser kanskje en omveltning nå i norsk økonomi, og også Statistisk sentralbyrå sier at prognosen er noe svakere enn det vi så.

Vil statsministeren kunne love at vi reverserer økningen i arbeidsgiveravgiften den dagen arbeidsmarkedet er under mindre press?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:09:05]: Det har jeg svart på: Det er en midlertidig avgift knyttet til den situasjonen som er, og jeg vil ikke datofeste når det vil skje. Men jeg vil tilbakevise dette skattesjokket. Det er feil. Det hentes inn penger fra en kraftbransje som har hatt ekstraordinært høye inntekter. På besøk til bedrifter, husholdninger og organisasjoner jeg har hatt dette året, sier alle at det er rimelig at det blir hentet inn noe når man har så høye inntekter. Det koster 11–12 øre å produsere en kWh i Norge, og de har hatt priser på 3–4 kr/kWh – store inntekter. Da er det rimelig at man henter inn. Det er i den sektoren det er en økning i grunnrenten fra 37 pst. til 45 pst., der det er et høyprisbidrag, som skal gjelde i 2023 og 2024. Det er det vi har gjort der.

Og vi foreslår – vi har mot til å gjøre det, og så får vi se hva representantens parti kommer opp med – grunnrenteskatt på oppdrettsnæringen. Det er lagt ut på høring, og vi skal ta imot innspill. Så det er feil at det er et sjokk for næringslivet. De sektorene får en rimelig behandling i en ekstraordinær situasjon. Grunnrenteskatt er en norsk måte å gjøre det på. Nå tetter vi hull – og det var det på tide at noen gjorde.

Presidenten [11:10:10]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:10:27]: Regjeringen har lagt fram det de kaller et stramt budsjett. Jeg har allikevel bitt meg merke i at det er noen bevilgninger som regjeringen har funnet plass til å øke. Tilskuddet til dataspill har økt. Det samme gjelder Kommunaldepartementets bevilgning til det såkalte Interreg-programmet, der fylkespolitikere kan dra på ganske fine utenlandsreiser, bo på hoteller og være på ulike seminarer og konferanser med betydelig eller ubetydelig innhold. Samtidig gjør regjeringen store kutt og endringer når det gjelder viktige bidragsytere til det norske velferdssamfunnet.

Mange av tilbudene i den norske velferdsstaten har blitt drevet fram av nettopp ideelle aktører som har startet tilbud som etter hvert gjerne har blitt kopiert av det offentlige, eller blitt slått sammen med det offentlige tilbudet innenfor ulike helse- og hjelpetilbud til sårbare personer i vårt samfunn. Fortsatt består det norske samfunnet av mange viktige ideelle organisasjoner og institusjoner som bidrar til behandlingstilbud, hjelpetilbud og utdanning i ulike sektorer. De ideelle aktørene er etter min mening et viktig supplement og en del av tilbudet til ulike grupper av pasienter og personer.

Er det et mål for statsministeren at ideelle aktører og andre ikke-statlige tilbud skal skyves ut for å sikre at mest mulig tjenester skal leveres av staten? Hvis det ikke er sånn, hva vil statsministeren gjøre for at de ideelle og

andre ikke-statlige tilbud får den forutsigbarheten som forsvant med et pennestrøk i budsjettforslaget som kom for neste år?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:12:30]: Takk for spørsmålet.

La meg først kommentere de to punktene hvor representanten var kritisk til vekst i budsjettet. Dataspill er en næring der det er muligheter for jobber for unge mennesker – spennende arbeidsplasser i Norge. Interreg er nok mer enn dyre hotellplasser. Det er jeg imot. Man skal bo nøkternt. Men det er veldig viktig for samarbeid mellom land og også for næringsliv.

Jeg er sterk tilhenger av ideelle organisasjoner. Jeg har brukt deler av mitt liv på å lede en av dem – en av de største. De er et veldig viktig supplement – ikke bare et supplement, men en veldig viktig bidragsyter til det norske samfunnet når det gjelder løsning av oppgaver, sivilsamfunn, samarbeid med det offentlige, en del av det samspillet vi skal ha. Som representanten sier, blir det i den sektoren prøvd ut nye løsninger. De er ofte sporhunder som finner fram løsninger som det offentlige etter hvert kan overta. Det er vi for. Vi vil ha mer av det samspillet. Vi ønsker jo mer av de ideelle framfor kommersielle løsninger som ofte henter ut store pengesummer som kunne vært brukt til god velferd.

Det vi har gjort, er å si at det over tid samler seg opp enkeltposter på statsbudsjettet – som kommer inn grunnet budsjettforlik og av andre årsaker – som gjør at det blir veldig vanskelig for nye ordninger å bli sett, anerkjent og testet. Derfor har vi sagt at det vi ønsker, er at det er en større pott som aktører med kvalitet og prosjekter kan søke på – mange av dem representanten viser til. Når vi har gjort dette med tilskuddsordningen, er det nettopp for å sørge for at vi får mulighet, transparens og åpenhet for at de som kan bidra med tilbud i vårt velferdssamfunn – mange av disse løsningene ligger jo innenfor helse- og sosialfeltet – kan komme inn, få støtte, ikke bare for ett år, men for flere år, etter de søknadene som de da sender inn, og at ikke dette budsjettet blir opptatt og nåløyet inn blir veldig trangt. Det var nødvendig å gjøre det. Det er klart det skaper en del diskusjon, men den diskusjonen mener jeg vi kan stå i, og ordningene lar seg forsvare.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:14:35]: Jeg vil bemerke at når en øremerket midler, økte en tilsvarende i den søkbare potten, nettopp for at det skulle være et større nåløye for nye aktører til å komme inn.

Jeg har likevel et spørsmål som en oppfølging av dette. Det kom fram for et par dager siden at regjeringen hadde fått til et forlik på bl.a. strømstøtten til bedrifter. Samtidig ble det sagt fra SV, statsministerens samarbeidsparti, at støtten til Matsentralen var redusert ved

en feiltakelse – og vi kan jo lure på om det var en trykkfeil, eller om det først og fremst var en feil, for det ble et stort påtrykk fra sivilsamfunnet og reaksjoner ute.

Det samme gjelder forutsigbarheten for dem som trenger gode og nødvendige helsetilbud: Jeg lurer på om det var en trykkfeil eller en feil når f.eks. Gatehospitalet, som tar seg av de svakeste, også ble tatt ut av øremerkingen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:15:39]: Når vi tar ut av øremerkingene, betyr det at man da må søke om å få støtte fra de pottene. Det sier ikke noe om kvaliteten til det ene eller det andre tilbudet, men det er for å si at nå må vi gjøre dette åpent og tilgjengelig, slik at det kan komme nye aktører som kan få søke.

Så må jeg bare gjenta at i et budsjett som skal være stramt, må man ta noen vanskelige valg. Jeg kan nevne 10–15 til som har sittet veldig langt inne, og hvor finansministeren og jeg i siste instans har måttet si at når vi skal hindre at renten går opp, noe som kommer til å ramme alle, må vi ta noen vanskelige valg. De kan være små og store. Så jeg vil ikke si at de var feil, men det var altså en helhet som måtte finne sin løsning.

Utover det står vi bak den enigheten vi har hatt med SV når det gjelder strømstøtte. Nå er det på plass, og det er en ordning som er utviklet. Nå har vi både en god ordning for husholdningene, og vi har fått en god ordning for næringslivet.

Presidenten [11:16:30]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Olaug Vervik Bollestad.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:16:31]: Statsministeren har hele veien sagt at de med den bredeste ryggen skal bære den største børen. Det er Kristelig Folkeparti enig i, men de som er brukere av Gatehospitalet, har ikke den bredeste ryggen. De har den smaleste ryggen og har fått minst i dette samfunnet. For dem skaper regjeringen en utfordring, for sykehuset – som Gatehospitalet er – får ingen sikker økonomi før langt ut i neste år. Folk som jobber der, må finne seg andre jobber. Synes virkelig statsministeren at dette er å skape forutsigbarhet for dem som har gått foran, og vise vei for dem som har den smaleste ryggen? Da henger det ikke sammen at de med den bredeste ryggen bærer den største børen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:17:16]: Jeg har besøkt Gatehospitalet og kan bekrefte at det gjør inntrykk, og at de som jobber der, har gjort en veldig god jobb. Men som sagt: Når vi lager en ordning hvor man søker om å få støtte, framfor å ha en automatisk øremerking, så må de aktørene som er i den kategorien, faktisk søke. De som har kvalitet, de som har gode resul-

tater, bør ha ganske god trygghet for at de fortsatt kommer til å få støtte.

Presidenten [11:17:41]: Olaug Vervik Bollestad – til oppfølgingsspørsmål.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:17:43]: Men det skapes jo en usikkerhet fordi en skal søke i desember og få svar langt utpå nyåret. De som jobber der, er folk som også skal betale sine strømregninger.

Jeg har lyst til å ta ett eksempel til: Vi har en ganske ny organisasjon som heter No Limitation. De har vist et utrolig godt resultat på ettervern for rusmisbrukere, for dem som kommer ut av fengsel, og for psykisk helse. Kommunene rundt denne organisasjonen har endret sin praksis i møte med den, for de ser at de får et bedre tilbud ved å bruke den samme måten som No Limitation bruker. Den organisasjonen – med få folk – må samtidig bruke mye energi på å søke. Synes en, når en skal hjelpe dem som har vært i et behandlingsopplegg, og få de beste resultatene, at det er den beste måten å bruke pengene på – å la dem bruke det på søknader?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:18:38]: Jeg kjenner ikke denne organisasjonen, men jeg har ikke noen grunn til å trekke representantens syn i tvil. Jeg kjenner hennes engasjement for dette, og det berømmer jeg. Så jeg vil anta at en organisasjon som har levert gode resultat på dette området, vil ha alle mulige forutsetninger for å kunne fortsette med det tilbudet.

Presidenten [11:18:55]: Da går vi videre til siste hovedspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:19:08]: Kommunalminister Sigbjørn Gjelsvik nektet nylig å publisere en uavhengig forskningsrapport hans eget departement bestilte fra Forsvarets forskningsinstitutt, om vurdering av risiko for uønsket påvirkning av valg i Norge. At en forskningsrapport ikke publiseres, er i seg selv ikke helt uvanlig, men det er heller ikke det som er poenget her. Poenget, og det dypt alvorlige i saken, er begrunnelsen kommunalministeren ga for å nekte publiseringen:

«Hvis forskerne ønsker å presentere slike argumenter for EU eller EØS, kan de melde seg inn i en organisasjon eller et politisk parti i stedet for å pakke det inn i en forskningsrapport om valgpåvirkning som er egnet til å bidra til økt polarisering av den norske debatten.»

Heldigvis er det sjelden man ser statsråder som så tydelig forsøker å undergrave forskningens uavhengighet og integritet når man selv ikke liker forskningens innhold. Kommunalministeren bidrar til politisering av uavhengig forskning og polarisering av debatten og risikerer en avsporing når det vi burde diskutere, er hvor-

dan vi best kan møte trusselen fra påvirkningsoperasjoner. Etterretningstjenesten skriver i Fokus 2022:

«Fremmede stater gjennomfører påvirkningsaktivitet for å endre det offentlige ordskiftet, holdninger, beslutninger eller utfall i andre stater eller i multilaterale organisasjoner. Påvirkningsaktivitet går utenpå legitim diplomatisk virksomhet og meningsutveksling, og kan skje åpent så vel som fordekt.»

Dette er helt reelle trusler, og Norge er ikke immun mot dem.

Det skulle bare mangle at statsministeren i går omsider tok avstand fra Gjelsviks uttalelser, men kjernen i problemet består: kommunalministerens begrunnelse for å nekte publisering av en rapport av rent politiske årsaker. Hvordan kan en statsråd som politiserer og aktivt undergraver forskning om trussel- og risikobilde for norske valg, ha ansvaret for valggjennomføring?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:21:15]: Rapporten fra FFI er publisert. Den ble publisert på FFIs hjemmesider. Nå er den også publisert på Kommunaldepartementets hjemmesider. Det er riktig, og det er bra at det har skjedd. Jeg har vært helt tydelig på at den begrunnelsen statsråden ga for dette, er feil. Det er forskeres rett å legge fram sine vurderinger som forskningsresultater. Dem kan man selvfølgelig ha meninger om, men de er ment for å illustrere en utfordring Norge står overfor, og det er gjort her. I tillegg er dette bruk av scenarioer, og det har jeg litt erfaring med. Det er mulige framtidsbilder som man må ta stilling til. Jeg mener at å kalle det for polarisering er feil. Forskerne har rett til det.

Så skal det ikke herske noen tvil om at regjeringen tar denne utfordringen på alvor. Vi har styrket tjenestene som har kapasitet til å følge med på om Norge utsettes for denne type trusler. Det handler om det som skjer i det digitale, det som skjer ute i samfunnsdebatten, og om å ha kunnskap til å kunne se når det kommer. Jeg har ingen tvil om at denne statsråden også er opptatt av det. Når vi gjennomfører valg i Norge, gjør vi selvfølgelig det i tråd med de beste demokratiske tradisjoner, og det har vi gode systemer for.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:22:46]: Alarmen gikk tydeligvis på Statsministerens kontor mandag ettermiddag, og da ble Gjelsvik pålagt å lenke til denne rapporten på sine nettsider. Men selv etter den massive kritikken, og selv etter det statsministeren nå sier, skrev Gjelsvik på departementets nettsider:

«(...) scenarioene i rapporten blander fiksjon og virkelighet på en måte som i verste fall kan spore av debatten, og departementet uttrykte bekymring for at folk kan tro at dette er faktiske sårbarheter i valg-

gjennomføringen.»

Hele poenget, hele kjernen i påvirkningsoperasjoner, er jo sammenblanding av fiksjon og fakta. Hvis det er sånn at folk er bekymret for at det kan være reelle svakheter ved valggjennomføringen, bør de være det, for det er reelle svakheter ved valggjennomføring i vestlige land. Jeg tviler på om kommunalministeren faktisk forstår hva en påvirkningsoperasjon er, og hvis han gjør det, er det desto mer alvorlig at han avfeier risikoen og scenarioene fordi han ikke liker det. Hvordan kan Gjelsvik sitte og ha ansvaret for valggjennomføring når han undergraver forskningen på denne måten?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:23:58]: Jeg gjen-tar: Den argumentasjonen er jeg ikke enig i. Det er ikke holdbart å si at forskere ikke kan gi uttrykk for sine synspunkter når det illustrerer den utfordringen som er. Regjeringen har høy bevissthet på å møte disse nye etterretningstruslene. De kalles hybride, sammensatte, og det kreves stor årvåkenhet på det. Det har vi oppmerksomhet på. Det er noe nasjonale sikkerhetsmyndigheter følger med på. Vi følger med på det på nett, vi følger med på det i sanntid. Dette hus har vært utsatt for etterretningstrusler, og kunnskapsnivået om det har økt. Det gjelder selvfølgelig også i Kommunaldepartementet.

Presidenten [11:24:35]: Det blir oppfølgingsspørsmål – Ine Eriksen Søreide.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:24:36]: Jeg mener fortsatt det er veldig alvorlig at statsråden med ansvar for valggjennomføring ikke forstår forskjellen på å inneha et legitimt politisk standpunkt og det at et legitimt politisk standpunkt kan misbrukes av illegitime aktører og aktører med illegitime hensikter. Det gjelder også det standpunktet statsministeren og jeg deler, nemlig et sterkt forsvar for norsk EU-medlemskap. Det kan vel så mye og vel så ofte misbrukes.

I mai 2021 sendte den forrige regjeringa på høring et forslag om å kriminalisere samarbeid med fremmed etterretning i den hensikt å påvirke valg, demokrati og beslutningsprosesser i Norge. Høringsfristen gikk ut 15. august i fjor. Det har nå ligget 14 måneder i Justis- og beredskapsdepartementet. Vi har etterlyst det flere ganger, men ingenting skjer. Kan statsministeren nå bekrefte at det blir fortgang i saken med å få fram en lovproposisjon til Stortinget?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:25:32]: Det spørsmålet skal jeg ta med til Justisdepartementet og gi et godt svar på. Jeg har ikke kjennskap til akkurat hvor saken ligger nå, eller når det fremmes en lovproposi-

sjon. Men i den grad det kan opplyses, skal jeg sørge for at representanten får et presist svar på det.

Presidenten [11:25:46]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:25:48]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:25:51]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 14, fra representanten Marius Arion Nilssen til olje- og energiministeren, er overført til finansministeren som rette vedkommende. Spørsmålet blir etter anmodning fra finansministeren flyttet og besvart etter spørsmål 2, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 1

Frank Edvard Sve (FrP) [11:26:07]: «Regjeringa planlegg ein omfattande grunnrenteskatt på oppdrett og havbruk, som har møtt svært stor motstand med store protestar frå heile kystbeltet frå Arendal til Trøndelag. Representantar frå regjeringspartia snakkar om at «rikingane» skal rammast, men realiteten er nok at eit hav av mellomstore og små bedrifter landet rundt blir råka knallhardt av dette forslaget, med fare for betydeleg tap av oppdrag og arbeidsplassar.

Kan statsråden vise sine berekningar av tapte statlege og kommunale inntekter grunna dette forholdet?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:26:44]: I Hurdalsplattformen er regjeringen tydelig på at lokalsamfunn og fellesskapet bør få en rettferdig andel av verdiene som skapes ved å bruke fellesskapets naturressurser. Et forslag om grunnrenteskatt på havbruk går inn i en lang, stolt norsk tradisjon hvor fellesskapet og lokalsamfunn sitter igjen med deler av overskuddet når de stiller areal til disposisjon. Forslaget om grunnrenteskatt på havbruk er nå sendt på høring med frist 4. januar 2023. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til lov etter høringen.

Havbruksnæringen gir opphav til ekstraordinær avkastning, såkalt grunnrente. Lønnsomheten i næringen har vært svært god i flere år. Avkastning på kapital og driftsmarginer har de siste årene vært langt høyere enn i industrien. For å illustrere denne lønnsomheten: I 2021 tok de fem største selskapene ut i overkant av 6 mrd. kr i utbytte til sine eiere. Til sammenlikning er det i vårt for-

slag anslått at inntektene til stat og lokalsamfunn vil være mellom 3,6 og 3,8 mrd. kr i 2024.

Staten har tildelt de aller fleste havbrukstillatelsene billig eller gratis. Over halvparten av næringen domineres av noen få eiermiljøer. Over en tredjedel er dessuten i utenlandsk eierskap. Tillatelsene til å utnytte fellesskapets ressurser har gitt opphav til noen av de største private formuene i Norge. Jeg mener derfor det er riktig at noe av verdiene kommer lokalsamfunn, kysten og fellesskapet ellers til gode.

Det fine med en godt utformet grunnrenteskatt er at den ikke påvirker selskapenes insentiver til å investere. Alle prosjekter som er lønnsomme for samfunnet før skatt, er også lønnsomme etter grunnrenteskatt – altså det som er lønnsomt for en bedrift før skatt, er lønnsomt for en bedrift etter grunnrenteskatt. Derfor vil ikke forslaget føre til tap av oppdrag eller arbeidsplasser langs kysten. Snarere vil det styrke kystsamfunnene ved at kystkommunene og kystfylkene får mer igjen for å legge til rette for havbruksvirksomhet – slik som vi tar til orde for i vårt høringsutkast.

Dessuten sørger vi for at grunnrenteskatten avgrenses til de største selskapene gjennom et stort bunnfradrag. Dette bunnfradraget har til hensikt å skjerme de små og mellomstore selskapene, at det er de største som får den største belastningen og må bidra mer. Dette er nå på høring, og vi vil lytte til innspillene før endelig utforming av innretningen.

Samlet styrker altså forslaget både kommunale og statlige inntekter samtidig som vi lager en ordning som skjermer små og mellomstore havbruksbedrifter fra å betale grunnrenteskatt på samme måte som de store må betale grunnrenteskatt. Regjeringen er tydelig på at dette skal være en endring som over tid skal gi mer inntekter til lokalsamfunnene, kommunene og den flotte kysten vår.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:29:42]: Dette er jo det stikk motsette av kva vi høyrer frå næringa. Bekymringa næringa har, er ganske påfallande. I dag har ein av dei største aktørane i Noreg og på Vestlandet, Roger Hofseth, vore her og høyrte på debatten. Han planlegg eit gigantisk oppdrettsanlegg i fjellet rett utanfor Stranda – ein kan sjå det frå Stranda sentrum – i Fjord kommune. Det er eit anlegg i fjell til mange milliardar kroner. Eg er verkeleg bekymra for at den grunnrenteskatten kan føre til at dei faktisk ikkje kan gjennomføre det. Er det verkeleg god senterpartipolitikk å stikke kjeppar i hjula for store investorar som kan skape titals på titals arbeidsplassar i kommunar som sårt treng arbeidsplassar? Er dette verkeleg god senterpartipolitikk?

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:30:30]: Det som er viktig, er at når vi nå skal ha en grunnrentebeskatning, har vi laget et bunnfradrag – forslaget om bunnfradrag er på høring, vi får se hva høringsinnspillene blir – nettopp for å kunne skjerme de små og mellomstore, som gjør at vi framover har en mer variert struktur i havbruksnæringen. Vi har også sagt at minst halvparten av inntektene fra grunnrentebeskatningen skal komme tilbake til kommunene, og at alle vertskommuner skal komme bedre ut enn i dag. Det er god senterpartipolitikk.

Det er også god senterpartipolitikk at store selskaper, også de med veldig stor andel utenlandsk eierskap, må betale mer tilbake til fellesskapet gjennom en grunnrenteskatt. En rett utformet grunnrenteskatt vil også gjøre at man får mye høyere fradrag. Det er fordelene med grunnrenteskatten. Hvis grunnrenteskatten er på f.eks. 40 pst., får man også 40 pst. direkte tilbake i fradrag når man investerer. Det gjør at investeringsrisikoen blir lavere for den som investerer. Staten tar en del av den risikoen, men den tar også en del av gevinsten når ting går med overskudd.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:31:33]: Det er ikkje berre grunnrenteskatten som er problemet med statsbudsjettet som vart lagt fram. For nokre dagar sidan såg eg at senterpartiordføraren i Stranda var ute og beklaga politikken til regjeringa når det gjeld at Knut Flakk no legg på is bruk av 600 mill. kr på to hotell i Hellesylt, ei fråflyttingstrua bygd. Det er altså planar om store investeringar som no vert lagde på is, og 1,6 mrd. kr i investeringar i heile Sunnmøre. Er det god senterpartipolitikk når Senterpartiets ordfører i Stranda går ut mot statsbudsjettet til eiga regjering? Det er tiltak i budsjettet som berre i min kommune, Hellesylt, fører til tap av 70 arbeidsplassar. Då er spørsmålet mitt, likt det eg stilte innleiingsvis: Kva konsekvensar har det for skatteinntektene til kommunane når slike arbeidsplassar og investeringar ikkje vert gjennomførte på grunn av eit statsbudsjett som faktisk rammar næringslivet brutalt?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:32:28]: Dette er en myte som Fremskrittspartiet og Høyre prøver å skape om at man øker beskatningen av næringslivet generelt. Det gjør man ikke. Bedriftsbeskatningen er på 22 pst., og den foreslås å være 22 pst. neste år. Det er én næring som i all hovedsak må betale mer skatt neste år, og det er vannkraft, stor vannkraft. Også vindkraftnæringen må betale litt høyere produksjonsavgift. Vi mener det er riktig, i og med de store ekstrainntektene som vannkraftnæringen har hatt de siste årene, at de bidrar mer tilbake til fellesskapet – for å finansiere forsvar, avgiftskutt for anleggsbransjen, skape bedre beredskap, sørge for at vi har pensjoner til folk, gi trygghet. Det er

god senterpartipolitikk. Så har det vært dårlig fremskrittspartipolitikk i 30 år at hver gang staten skulle være med som medeier, har Fremskrittspartiet vært imot. Hadde man hørt på Fremskrittspartiet på 1970-tallet, hadde Norge i dag vært en mye fattigere stat og ikke hatt mulighet til å gjøre de prioriteringene som vi gjør. Vi får glede oss over at Carl I. Hagen ikke fikk gjenomslag da han var aktiv på 1970-tallet.

Spørsmål 2

Roy Steffensen (FrP) [11:33:46]: «I den ordinære spørretimen 4. mai 2022 svarte finansministeren bekreftende på mitt spørretimespørsmål om 23,68 kr for bensin på Shell Sola var en høy pris, noe som altså var prisen 3. mai. «Jeg synes det er en høy pris», svarte statsråden. 19. oktober var prisen 22,69 kr for bensin på Shell Sola. I regjeringens forslag til statsbudsjett legges det opp til en økning av de totale drivstoffavgiftene, slik at pumpeprisen på bensin vil stige.

Er det slik å forstå at statsråden mener at 22,69 kr er en for lav pris?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:34:31]: Denne regjeringen er opptatt av å legge til rette for at folk skal kunne leve gode liv i hele Norge. Jeg har tidligere svart at jeg hadde merket at prisen på min lokale bensinstasjon var litt lavere enn den var på Sola. Også i forrige uke så jeg på min lokale bensinstasjon at prisen var på under 20 kr, så det er litt variasjoner. Best i Romedal er tydeligvis ganske gode på å holde en lav pris, og det er bra.

Lave reisekostnader er viktig for at folk skal kunne bo i hele vårt langstrakte land. Regjeringen har derfor gjort flere grep for å holde kostnadene nede, og reduserte drivstoffavgifter er et av dem. Reduksjon i ferjepriser, gratis ferje og økt pendlerfradrag er andre viktige grep.

Det er ikke riktig det representanten påstår i sitt innlegg når det gjelder drivstoffavgiftene. Denne regjeringen foreslår å redusere drivstoffavgiftene, både på drivstoff til veitrafikk og på drivstoff til bygge- og anleggsvirksomhet. I vårt forslag til statsbudsjett for 2023 foreslår vi å redusere de samlede avgiftene på mineralolje og biodiesel til veitrafikk. 75 pst. av alt flytende drivstoff til veitrafikk er diesel. Vi foreslår dermed å redusere de samlede avgiftene på om lag tre fjerdedeler av alt flytende drivstoff som benyttes i veitrafikken. Dette er et viktig grep som vil treffe mange bilister.

I vårt forslag til statsbudsjett foreslår vi å holde de samlede avgiftene på bensin og bioetanol reelt uendret. Det vil dermed ikke være noe flytende drivstoff til bruk i veitrafikken som vil få en reell avgiftsøkning fra 2022 til 2023. Videre foreslår vi å redusere grunnavgiften på mi-

neralolje med 80 pst. Dette vil gi en betydelig reduksjon i de samlede avgiftene på anleggsdiesel. Dette er et tiltak som vil gjøre hverdagen litt enklere for viktige anleggsbedrifter i hele landet. Det blir innblanding av biodiesel i anleggsdiesel, men det vil etter den innblandingen gi en redusert pumpepris på omtrent 50 øre literen.

Jeg vil minne representanten om at i 2014, mens daværende leder av Fremskrittspartiet var finansminister, ble grunnavgiften på mineralolje økt med 50 pst. Det er en ganske vesentlig forskjell mellom å øke den med 50 pst. og å redusere den med 80 pst., som vi gjør. Vi har gått fra en regjering med Fremskrittspartiet som økte avgiftene, til en regjering med Senterpartiet og Arbeiderpartiet som reduserer dem. Det mener jeg er bra, ikke minst for oss som er opptatt av å holde Norge i gang.

Roy Steffensen (FrP) [11:36:57]: Her er det nok den magiske kalkulatoren som har blitt brukt av finansministeren. Faktaene er veldig tydelige: I 2021 var avgiftene for bensin 6,38 kr, veibruksavgiften utgjorde 5,01 kr, og CO₂-avgiften var på 1,37 kr. I forslaget til statsbudsjett er det foreslått å redusere veibruksavgiften til 4,70 kr, men å øke CO₂-avgiften til 2,21 kr. Det betyr at det totalt blir 6,91 kr å betale i avgifter for bensin, og det er en økning på 53 øre siden regjeringen Støre tiltrådte og siden Vedum ble finansminister. For vanlige folk, for de 900 000 bilistene som har bensinbil, har bensinprisen økt med 53 øre. Det er en avgiftsøkning, ikke en avgiftsreduksjon.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:37:54]: Det er sånn for alle de ulike skattene og avgiftene at det foretas en årlig justering. Sånn har det vært i alle år – fordi man har en prisutvikling. Men avgiftsnivået går ikke opp, det står stille. Det er akkurat den samme metoden som Siv Jensen og Sylvi Listhaug brukte da de satt i regjering, og som vi har vært omforent om.

Når vi også ser på de generelle skattene, justerer vi, på grunn av prisstigningen, ulike satser opp, men vi kaller det ikke en skattelette. Fordi man har lønnsvekst, justerer man også skattenivået, som gjør at man ikke får en reell skatteskjerpelse uten at man gjør en automatisk justering.

Vi justerer altså veldig mange av satsene i skattesystemet hvert eneste år, men vi kaller det ikke en skattelette, for det gjør at man skal komme nøytralt ut. Hvis vi hadde valgt den måten å regne på, kunne jeg sagt at jeg som finansminister la fram enormt mye større skatteuttak enn det jeg har gjort, for folk med inntekter under 750 000 kr. Alle under 750 000 kr får skatteuttak, men vi justerer mange ting automatisk fordi prisene øker.

Roy Steffensen (FrP) [11:38:57]: Jeg tror bilistene bryr seg mer om pumpeprisene enn om referansesystemet for skatter og avgifter.

I det første svaret nevnte også statsråden at han hadde gått tilbake og lest referatet fra 4. mai. Han kan også lese referatet fra 11. mai. Da sa han at han syntes avgiftsnivået som Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre foreslo for drivstoff, var for høyt. Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre foreslo altså at det totale avgiftsnivået på bensin skulle være 6,90 kr, nå foreslår Vedum 6,91 kr. Hva er det som har endret seg siden 11. mai?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:39:35]: Jeg skjønner at representanten Steffensen prøver så godt han kan å finne et eller annet element i avgiftsopplegget. Poenget er at avgiftsopplegget for bensin er helt nøytralt fra i år til neste år – det er det det er. Så reduserer vi avgiftene på alle andre drivstoff. Det er derfor han heller ikke nevner noen andre drivstoff i spørsmålet sitt, for det passer ikke så godt inn i historien.

Det passer heller ikke så godt inn i historien at Fremskrittspartiet, da man hadde finansministeren, f.eks. økte avgiften på anleggsdiesel med 50 pst. Vi reduserer den med 80 pst.

Det reelle problemet nå med at drivstoffprisene har vært så høye, er ikke avgiftene. Selv om avgiftene nå vil gå ned på anleggsdiesel, med 80 pst. på grunnavgiften, vil fortsatt prisen være høy på grunn av den internasjonale situasjonen – og ikke minst på diesel på grunn av manglende raffinerikapasitet. Så det er hovedgrunnen til de prisene som har vært nå. I tillegg har det vært en lav kronekurs.

Men vi reduserer avgiftene, og summen av grepene vi tar, gjør at det samlede avgiftsnivået på drivstoff i Norge går ned. Det er jeg glad for, og det bør også representanten Steffensen være glad for. Og det skjedde ikke da Fremskrittspartiet hadde statsråden.

Presidenten [11:40:41]: Da går vi til spørsmål 14, som også skal besvares av statsråd Trygve Slagsvold Vedum.

Spørsmål 14

Presidenten [11:41:00]: Dette spørsmålet, fra Marius Arion Nilsen til olje- og energiminister, blir altså besvart av finansministeren som rette vedkommende.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:41:04]: «I energi- og miljøkomiteens høring om statsbudsjettet for 2023 kom kraftaktørene som deltok, med kraftig kritikk av de nye skatteregimene som planlegges å innføres snar-

lig, og med tilbakevirkende kraft, uten forutgående høringsrunder og konsekvensutredninger.

Planlegger regjeringen fortsatt å innføre disse skatteregimene, uten en grundig forprosess og med de uante konsekvenser skatteregimet kan bety for kraftproduksjonen og nye kraftprosjekter, eller pauser man og gjennomfører grundig forarbeid før skatteendringene vedtas?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:41:36]: Kraftprisene i deler av Sør-Norge har siden høsten 2021 vært svært høye. Dette har gjort at kraftselskapene har hatt ekstraordinært store inntekter.

I denne spesielle situasjonen mener regjeringen at det er behov for å omfordele mer av de ekstraordinært høye inntektene fra kraftproduksjonen. Regjeringen foreslår derfor et situasjonsbestemt høyprisbidrag på vind- og vannkraft. Regjeringen foreslår videre en varig økning i grunnrenteskatten for stor vannkraft.

Arbeidet med disse endringene har vært grundige, hvor både de praktiske og juridiske sidene er godt belyst i regjeringens budsjettprosess. Forslagene er utfyllende gjort rede for i statsbudsjettet for 2023, herunder om tilbakevirkningsforbudet etter Grunnloven § 97.

På inntektsskatteområdet har Stortinget i utgangspunktet stor handlefrihet til å endre skattesatser innenfor inntektsåret. Forslaget om økt grunnrenteskattesats på vannkraft fra 37 pst. til 45 pst. fra og med 2022 vil gi økte inntekter i mange år framover. For 2022 anslås skatteinntektene å øke med om lag 11,2 mrd. kr.

Grunnrenteskatten er nøytral. Investeringer som er lønnsomme før grunnrenteskatt, vil også være det etter grunnrenteskatt. Dette endres ikke av at skattesatsen økes. Da tar staten en større del av inntektene, men også av kostnadene, altså risikoen. For nye investeringer vil hele investeringskostnaden trekkes fra mot en høyere grunnrenteskattesats. Blir grunnrenteskatten negativ, utbetales skatteverdien årlig.

Små vannkraftverk betaler ikke grunnrenteskatt og påvirkes ikke.

Høyprisbidraget er ikke foreslått som et varig element i skattesystemet slik som grunnrenteskatten. Sluttdato er ikke omtalt i proposisjonen. Etter departementets oppfatning bør det situasjonsbestemte høyprisbidraget avvikles senest innen utgangen av 2024.

Høyprisbidraget er foreslått fra 28. september 2022 for store vannkraftverk, og fra 1. januar 2023 for småkraftverk og vindkraftverk. Umiddelbar ikrafttredelse for stor vannkraft begrunnes i sterke samfunnsmessige hensyn. Disse er, i tillegg til proveny hensyn, først og fremst å avskjære uønskede tilpasninger i form av nedtrapping av vannmagasiner.

Slik magasinsituasjonen i Sør-Norge er nå, ville slike tilpasninger være svært uheldige for forsyningssikkerheten. Det var derfor ikke mulig å sende forslaget på høring før virkningstidspunktet for stor vannkraft.

Nærmere bestemmelser om høyprisbidraget vi bli fastsatt i forskrift. Vi vurderer nærmere enkelte avgrensninger og presiseringer.

Regjeringen mener at det er behov for å omfordele mer av de ekstraordinært høye inntektene til kraftselskapene. Vi mener at det er en rett prioritering som kan skjerme folk flest, slik at alle med inntekt på under 750 000 kr får lavere skatt, mens kraftselskapene som har hatt veldig høye inntekter, må betale lite grann mer.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:44:41]: AS Norge har hatt et rykte på seg for å være et forutsigbart og stabilt land med god politisk styring – fram til nå. Over natten innføres ny kraftbeskatning med tilbakevirkende kraft, noe som får store negative konsekvenser for kraftprodusenter, kommuner og fylkeskommuner. Budsjettet for 2022 barberes bort, og pengene tilfaller staten. Jeg forstår det også slik at Stortingets lovavdeling vurderer forslaget til å være i ytterkanten av å ha dekning i Grunnloven. Det har vi også fremmet et forslag om å få vurdert av Høyesterett.

Spørsmålet mitt er: Er dette en ny modus operandi for denne regjeringen, der man kan omkalfatre skatteregimer som tidligere ble dannet med brede forlik, over natten ved et nytt statsbudsjett? Og ikke minst biter jeg meg merke i ordbruken «bør avvikles». Kan statsråden garantere at det prisbidraget skal avvikles ved de nevnte datoene?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:45:44]: Det er noe litt forunderlig over at Fremskrittspartiet er så imot at de selskapene som har hatt ekstraordinært høye inntekter på grunn av skyhøye kraftpriser, skal bidra mer til fellesskapet. Hvis vi ikke hadde gjort det og tatt inn disse litt over 30 mrd. kr, som vi skal gjøre gjennom de grepene, måtte vi enten ha kuttet voldsomt i sykehus, politi, forsvar og andre typer grunnleggende velferd, eller økt skattene for alle. Hvis vi skulle ha fått inn like mye skatt fra alle, måtte hver eneste skattyter over 16 år ha betalt ca. 7 000 kr mer i skatt. Det mener vi er feil. Da er det heller riktig at de selskapene som nå har tjent masse penger på veldig høye strømpriser, bidrar mer. Det har de rygg til å tåle.

Dette er selskaper som går med ekstra store overskudd nå, grunnet helt ekstraordinært høye strømpriser. At de da skal bidra med litt mer tilbake til fellesskapet, synes vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet er en rett måte å fordele ressursene på. Jeg merker meg at Fremskrittspartiet er mer bekymret for de selskapene enn for folk flests hverdagsøkonomi.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:46:50]: Det er en kreativ fortolkning av statsråden. Vi mener selvfølgelig at folk flest og næringslivet bør få hjelp, men vi mener også at skatteregimene bør opprettes med en forutsigbarhet som gjør at vi kan få kraftinvesteringer, og at vi har kommuner og fylkeskommuner som kan sette opp budsjetter og ikke risikere at pengene forsvinner.

Regjeringen har trukket fram mer kraftproduksjon som viktig for å dekke opp kraftbehov og for å få ned strømprisene. Når alle samlede høringsinnspill fra kraftdirektørene viser til at regjeringens nye skatteregime vil redusere nye kraftprosjekter og gjøre at vi vil få mindre kraft, virker dette veldig spesielt. Da er spørsmålet: Er ikke mer kraft så viktig for regjeringen likevel? Er årets strømpriser ok og den nye normalen? Eller mener regjeringen rett og slett at absolutt alle kraftdirektørene som har gitt innspill og advart mot regimet, tar feil, og at regjeringen har rett?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:47:55]: Dette er litt en linje i Fremskrittspartiets politikk, for Fremskrittspartiet var heller ingen tilhenger av 78 pst. skatt for olje- og gassproduksjonen vår, som det er veldig viktig at vi har – at vi kan ha de enorme inntektene til fellesskapet. Carl I. Hagen sa i sin tid at man burde selge eierrettighetene for Statfjord-feltet og heller gi skattelette. Heldigvis fikk han ikke gjennomslag, noe som gjør at vi har hatt store inntekter. Han kalte det også tvangseie av Equinor, den gang Statoil, da vi eide det på 1970-tallet.

Det at vi nå sier at de store kraftselskapene skal bidra mer, er riktig. At de gir motstand, er ikke så rart, men det er klart at de må bidra litt mer tilbake til fellesskapet. Men det er en politisk prioritering: Skal man skjerme de mange og gi skattelett til alle med inntekt under 750 000 kr? Ja, mener regjeringen. Så må de kraftselskapene som har tjent ekstra mye nå på grunn av skyhøye strømpriser, betale litt mer. Det synes vi er en riktig og rett prioritering, og grunnrenteskatt over tid virker nøytralt og gjør også at staten tar en større andel av investeringsrisikoen, fordi man da får direkteutgiftsført de investeringene man gjør.

Presidenten [11:48:56]: Vi går tilbake til spørsmål 3.

Spørsmål 3

Ingjerd Schou (H) [11:49:11]: «Utdanning er en av de viktigste satsingene i utviklingspolitikken for fattigdomsbekjempelse, for varig vekst og for jenters frihet. For regjeringen Solberg var dette et av de viktigste satsingsområdene. På statsråd Anne Beathe Tvinneims vakt har dette området systematisk blitt nedprioritert,

både i framlegg til årets statsbudsjett og i budsjettforhandlinger med SV. I neste års budsjett foreslår regjeringen nok en gang å kutte i bevilgningen til utdanning, med hele 270 mill. kr.

Hvordan forsvarer statsråden dette?»

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [11:49:54]: Verden er i endring. Den ser allerede vesentlig annerledes ut enn under regjeringen Solberg. Stadig flere foreldre i utviklingsland har ikke mulighet til å dekke barns mest basale behov, nemlig mat i magen. Regjeringen styrket derfor støtten til mat i bistanden i fjor og har foreslått mer enn 1,6 mrd. kr til matsikkerhet, fisk og landbruk neste år.

Klimaendringene truer klodens livsgrunnlag. Derfor annonserte statsministeren i Glasgow i fjor at klimafinansieringen skal dobles fram mot 2026. I årets budsjett foreslår vi å øke støtten til klima med 150 mill. kr. Kvinner og jenters rettigheter står i fare verden over. Denne regjeringen velger å prioritere likestilling samt seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Russlands angrepskrig har skapt enorme behov i Ukraina som vi må bidra til å dekke. Vi må støtte flyktninger, fordrevne og vertssamfunn. Det er ingen overdrivelse å si at alle utfordringene vi står overfor, betyr at det er behov for å prioritere.

Utdanning er en grunnleggende rettighet og sentralt for å nå alle bærekraftsmålene. Det er i beste fall unyansert når representanten Schou hevder at utdanning har blitt systematisk nedprioritert av denne regjeringen.

Representanten Schou har tidligere vært opptatt av bl.a. GPE, Global Partnership for Education, som er en av mange mottakere av norsk utdanningsbistand. I forrige avtaleperiode, under forrige regjering, lå årlige utbetalinger til GPE i snitt på 408 mill. kr. For den nye avtaleperioden vil de årlige utbetalingene i snitt være på 370 mill. kr. Ja, det er en reduksjon, men en rasering er det ikke.

Antall personer på flukt er høyere enn noen gang. Utdanningsfondet Education Cannot Wait jobber for å gi barn i krise og konfliktsituasjoner skolegang. Vi ønsker å opprettholde støtten til fondet på et høyt nivå. Jeg har påtatt meg rollen som med-leder for Education Cannot Wait sin påfyllingskonferanse, for å mobilisere støtte til fondet. Utdanning, og særlig utdanning i krise og konflikt, var prioritert da jeg deltok på FNs generalforsamling i september.

Gitt behovet for å styrke jenter og kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter foreslår regjeringen å videreføre økningen i støtten til seksualundervisning. Gjennom satsingen på skolemat vil regjeringen bidra til at flere kommer på skolen, og at de lærer mer. Utdanning

vil prioriteres i støtten til Ukraina og i støtten til flyktninger, fordrevne og vertsamfunn.

Norge bidrar betydelig til global utdanning. Det skal vi fortsette å gjøre, både gjennom våre finansielle bidrag og gjennom det normative arbeidet og dialogen på utdanningsfeltet.

Ingjerd Schou (H) [11:52:50]: Takk for svaret så langt. En fersk rapport fra Flyktninghjelpen, FNs høykommissær for flyktninger og FNs barnefond viser til at 236 millioner barn globalt – 236 millioner barn – ikke har tilgang på utdanning i dag. På hvilken måte mener statsråden at Norge skal bidra til å bekjempe denne utdanningskrisen?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [11:53:19]: Jeg deler representantens dype bekymring for utviklingen på utdanningsnivået. Indikatorene går i feil retning, og særlig pandemien har medført store tilbakeslag også på utdanningsfeltet. Derfor er det fortsatt et viktig og stort område i norsk utviklingsbistand. Samtidig tror jeg at med stadig større og mer sammensatte kriser må vi også bruke bistanden enda smartere. Der vil jeg lede oppmerksomheten mot at støtte til global utdanning ikke bare finansieres over den såkalte utdanningsposten i statsbudsjettet, men også under en rekke andre tematikker. Og jeg er stolt av at vi inkluderer utdanningsperspektivet på områder som f.eks. mat-sikkerhet, helse og næringsliv, hvor også utdanning er en komponent.

Ingjerd Schou (H) [11:54:20]: Jeg takker for svaret. Vi vet fra forrige runde med kutt at våre samarbeidspartnere i Norge på dette området hadde en reaksjon på dette, spesielt fra multilaterale organisasjoner som Global Partnership for Education, UNICEF og andre. Spørsmålet mitt nå er om regjeringen har mottatt nye reaksjoner fra våre partnere på utdanningsområdet, etter at vi nok en gang har fått et kutt i Norges bevilgninger.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [11:54:54]: Jeg gjentar at støtten til global utdanning fortsatt ligger på et meget høyt nivå fra norsk side. Når det gjelder spørsmålet om vi har mottatt reaksjoner, vil jeg snarere si at vi har mottatt bekymringer, bl.a. i generalforsamlingen i FN, der jeg har deltatt i en rekke diskusjoner der man viser til disse indikatorene på utdanning som går i feil retning. Samtidig kan Norge slå fast at vi fortsatt er en betydelig bidragsyter og til stede på arenaene hvor dette diskuteres. Det vises til Global Partnership for Education, GPE. Norge var sjette største giver til global utdanning i 2019. Nå er det sånn at til tross for noen omprioriteringer på budsjettet er Norge

en betydelig bidragsyter, og når det gjelder støtte til GPE, ligger vi an til å bli den syvende største giver i denne påfyllingsperioden. Derfor er norske bidrag til utdanningsstøtte fortsatt betydelige.

Spørsmål 4

Helge André Njåstad (FrP) [11:56:14]: «Regjeringa har planlagt å stenge Lærdalstunnelen i eit heilt år. Dette vil skape store problem for heile Sogneregionen og for aust-vest-transport. Det finst ikkje omkjøringsmoglegheiter.

Har statsråden vurdert å bygge eit nytt løp og sett på samfunnsøkonomien ved eit slikt grep framfor heil- og nattestenging av denne viktige vegen?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård (A) [11:56:42]: Lærdalstunnelen er den desidert lengste tunnelen som skal oppgraderes i samsvar med krav fra EU. Det er gjennomført en ekstern kvalitetssikring, en såkalt KS2, og styringsrammen for oppgraderingen er fastsatt til 2,08 mrd. kr – i 2021-kroner.

Jeg har vurdert muligheten for å bygge et nytt løp. Det er flere grunner til at det ikke er en riktig løsning. For det første er det, i henhold til vegnormal N500 og tunnelsikkerhetsforskriften, krav som det ikke er trafikkgrunnlag for å planlegge å bygge ut et nytt løp for nå. Selv om det skulle bli bygget et nytt løp parallelt med dagens tunnel, må nåværende tunnel oppgraderes i samsvar med de forutsetningene og krav som gjelder. Basert på de estimatene som Statens vegvesen har gjort, forventes et nytt tunnelløp å koste mellom 9 og 11 mrd. kr, og det er imidlertid et beløp som er beheftet med ganske stor usikkerhet. Planarbeidet for et nytt tunnelløp vil ta flere år, og byggeperioden vil sannsynligvis være på mellom åtte og ti år. Når det gjelder planmessige forhold, vil det også kreve full konsekvensutredning.

Vi får mange henvendelser om denne saken. Innbyggerne er bekymret for tilgjengelighet i perioden som tunnelen skal oppgraderes, og det forstår vi selvfølgelig godt. Derfor har jeg hatt møte med Statens vegvesen så sent som mandag denne uken for rett og slett å få utfyllende informasjon om planen for gjennomføringsperioden for oppgradering, og også for å formidle de bekymringsmeldinger som har kommet til meg og kommet meg for øre, bl.a. fra lokale tillitsvalgte.

For regjeringen vil alltid sikkerhet settes først. Jeg ser at det blir krevende for lokalbefolkningen i en periode, men jeg stoler på at fagetaten kan lage en trygg gjennomføringsplan som gir god informasjon til innbyggerne lokalt. I den forbindelse viser jeg også til at Statens vegvesen har etablert dialog med sentrale aktører i det lokale næringslivet i kommunene som er berørt, og med

transportnæringen generelt om hvordan man best kan løse utfordringene som stenging vil medføre både for lokaltrafikk og for langtransporten. Allerede denne uken har Statens vegvesen invitert til folkemøter i Aurland og Lærdal kommuner samt med Sogn regionråd, for å få innbyggernes, de berørte bedriftenes og andres syn på saken.

Helge André Njåstad (FrP) [11:59:17]: Det er jo synd at regjeringa ikkje vil bruka pengar på vegbygging på Vestlandet, verken til planlegging eller til å investera i eit nytt løp. Å visa til vegnormalen og trafikken på denne vegen trur eg ikkje folk i Sogn vil føla er ei god forklaring. Det beste ville jo vore å ha laga eit løp nummer to og så brukt det løpet mens ein set dagens løp i god nok stand. Det er den løysinga folk vil ha. Eg registrerer at når det handlar om å kjøpa eigedomar i Trøndelag, sit milliardane laust, men når det handlar om vegbygging på Vestlandet, skal ein spare seg til fant.

Det er positivt at ein skal ha eit folkemøte i morgon og neste dag, men det løyser ikkje behovet for folk. Kva skal folk gjera det året som denne felles arbeids- og bumarknaden er stengt? Har det skjedd før i Noreg at ein felles arbeids- og bumarknad, der folk jobbar og bur, har felles ambulanse og legevakt på kvar side av tunnelen, blir stengt? Har det nokon gong skjedd at ein har stengt ein felles arbeids- og bumarknad eit heilt år?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:00:20]: Det er ingen tvil om at en stenging vil by på betydelige utfordringer, men det må da jobbes med avbøtende tiltak. Det er sånn at man har vurdert ulike måter å håndtere dette på. I utgangspunktet så man på en løsning hvor man bare hadde nattestengt løsning, men det viser seg at det gir så stor uforutsigbarhet med tanke på åpning på morgenen at det sannsynligvis ikke er et godt tiltak for nærmiljøet og befolkningen, det heller. Nå har man kommet til at et grep hvor man har ett år stengt, sannsynligvis vil være det beste.

Jeg understreker at det pågår prosesser for å se på hva som kan bli den endelige løsningen for dette tiltaket, men det vurderes nå avbøtende tiltak for å redusere ulempen ved stenging. Det er da tiltak som hurtigbåt, tilbringerløsninger, forsterket vedlikehold og beredskap på alternative veiruter som rv. 7 og fv. 50. Det er bl.a. de forhold som man ser nærmere på, så det er ikke sånn at man fra myndighetenes side ikke fokuserer på dette.

Helge André Njåstad (FrP) [12:01:21]: Når det gjeld aust-vest-transporten, kunne ein gjort grep både med å få Vikafjellstunnelen på plass og med tiltak på rv. 7, men den daglege trafikken mellom desse to kommunane løyser ein ikkje på den måten som blir skissert. Vel dig mange har arbeidet sitt på andre sida, ein har etab-

lert ein felles arbeids- og bumarknad, ein har felles ambulanse. Det er mange ting som ikkje kan bøtast på denne måten, og eg synest det er rart at regjeringa – gjennom Vegvesenet – kjem med ei sånn løysing utan at dei avbøtande tiltaka er på plass. Kva ligg f.eks. i budsjettet for neste år for å drifta dei avbøtande tiltaka? Ligg det inne noko forslag om å gjera situasjonen betre? Ligg det inne kompensasjon til kommunane som no kanskje må rigga seg på ein annan måte når det gjeld ambulanse, når det gjeld legevakt, eller er det berre at ein ønskjer å finna ei løysing? Har ein teke høgde for dette i budsjettet sitt, eller ventar ein og ser og følgjer situasjonen nøye, som ein gjer med alt anna i dette landet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:02:16]: Jeg har ikke brukt begrepet «følge situasjonen nøye» på noe tidspunkt her, tror jeg, så det er jo litt spesielt at det tas opp.

Men det er nå, og det redegjorde jeg ganske godt for i mitt svar, en prosess hvor det er dialog med lokale myndigheter, og jeg nevnte også eksempler på avbøtende tiltak. Når det ikke er landet, og når det faktisk er en ekte prosess hvor lokale myndigheter og berørte parter skal kunne uttale seg og mene noe om dette, må jeg med respekt å melde si at det er kanskje litt tidlig å ha et budsjett ferdig på det punktet, så det får vi komme tilbake til.

For øvrig må jeg si til at dette liksom skulle være å spare seg til fant, at det er veldig spesielt at det å bruke 2 mrd. kr kan betegnes som det. Jeg redegjorde også for i mitt svar at et slikt prosjekt med å bygge et ekstra løp, vil koste mellom 8 og 10 mrd. kr. Det er høyst usikkert om det er det endelige beløpet – det er en lang planleggingshorisont – så jeg tror det i beste fall må være løst fundert å stå her og foreslå det som et konkret tiltak her og nå.

Spørsmål 5

Morten Wold (FrP) [12:03:33]: «Regjeringens beslutning om oppsplitting og utsettelse av E16 og Ringeriksbanen har skapt sjokkbølger – faktisk fra Oslo til Bergen. Kommuner som Hole og Ringerike har lagt alt til rette og sett frem til det store løftet dette prosjektet skulle gi. Kommunene i Hallingdal likeså. Nå frykter mange at det viktige samferdselsprosjektet vil avvikles. Arbeiderpartiordføreren i Ringerike sier regjeringens beslutning er uakseptabel og skuffende.

Er statsråden enig med ordføreren i at beslutningen er uakseptabel og skuffende?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:04:13]: Vi lever i en tid med krig og energikrise i Europa og har en økonomi som står i fare for å bli overopphet. Innenfor disse rammene har regjeringen måttet gjøre tøffe prioriterin-

ger. De økonomiske begrensningene betyr at det nå er en lang rekke prosjekter som vi ikke får plass til.

I regjeringens budsjettforslag framgår det at prosjektet Ringeriksbanen og ny E16 Skaret–Høgkaset–Hønefoss ikke blir videreført som et fellesprosjekt. Veidelen vil gå inn i den ordinære porteføljen til Nye Veier AS, mens Ringeriksbanen blir lagt tilbake til Bane NOR SF, i deres portefølje.

Jeg forstår godt at beslutningen om å splitte opp fellesprosjektet har vakt skuffelse. Nye Veier har gjort en god jobb med å optimalisere prosjektet og finne løsninger for å redusere kostnader. Gjennomgangen viser samtidig at fordelene med å bygge jernbane og vei som et fellesprosjekt er mindre enn hva som ble antatt før prosjektet ble overført til Nye Veier.

Det er også viktig å si at regjeringen har tatt mange nye grep på jernbane etter at vi tok over. Vi ønsker å samle den jernbanefaglige kompetansen i Norge. Derfor mener vi det er riktig at jernbanedelen i fellesprosjektet føres tilbake til Bane NOR. Det er hovedbegrunnelsen for at regjeringen har gjort dette grepet.

I denne krevende økonomiske situasjonen må vi spesielt være varsomme med å starte opp så store prosjekter som fellesprosjektet, siden en oppstart nå ville ha resultert i svært høye utgifter i samferdselsbudsjettet i mange år framover. Det viktigste nå må derfor være at vi gjør ferdig alle de store samferdselsprosjektene som vi har startet opp, slik at vi kan ta ut effektene av allerede påbegynte prosjekter. Så skal fagmiljøene selvfølgelig få jobbe videre med å gjøre prosjektene bedre og mer samfunnsøkonomisk lønnsomme, slik at vi får fram de beste prosjektene og bruker pengene til fellesskapet på best mulig måte.

Dette er en ansvarlig beslutning. Jeg vil også understreke at det legges opp til at veidelen av fellesprosjektet nå blir videreført som et eget prosjekt innenfor Nye Veiers ordinære portefølje. Da blir det opp til selskapet selv å vurdere tidspunkt for oppstart av prosjektet opp mot de øvrige prosjektene i Nye Veiers portefølje.

Morten Wold (FrP) [12:06:43]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg opplever at han her og nå – akkurat nå – skrinla Ringeriksbanen for evig og alltid. Det han sier om at dette vil føre til store utgifter i fremtidige budsjetter, er på en måte å si at dette blir det ikke noe av. Da er vi tilbake til start, og det er bare å beklage.

Så fortvilet er man på Ringerike at det i gårsdagens formannskapsmøte ble tatt til orde for at kommunen bør saksøke staten. Kommunen har oppfylt sin del av avtalen, ut i fra oppdragsbrevet fra staten, og har investert 3 mrd. kr for å legge til rette for en økt befolkningsvekst. Kommunen har altså oppfylt sin del av avtalen, men staten oppfyller ikke sin.

Til Ringerikes Blad sier både ordfører og varaordfører at de føler seg holdt for narr av regjeringen. De får heller ikke verken avtalt møte med eller svar fra statsråden.

Hva tenker statsråden om et eventuelt søksmål, og hvorfor svarer han ikke – eventuelt møter – representanter fra Ringerike kommune?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:07:50]: For det første har ikke undertegnede brukt uttrykket «skrinlegge prosjekt». Jeg har ikke tatt det uttrykket i min munn. Jeg har sagt at vi nå utsetter store prosjekter, men vi splitter opp fellesprosjektet.

Det er jo en kjensgjerning at der vi står nå i verden, er NTP-en vår preget av en urealistisk ønskeliste, målt opp mot hva som er realistisk handlingsrom. Så vi må foreta en grundig gjennomgang. Det gjelder ikke bare Ringeriksbanen; det er mange store prosjekter vi må gjøre en ny vurdering av når vi skal lage en ny Nasjonal transportplan.

Når det gjelder synspunktene som Ringerikes politikere har, lever jeg selvfølgelig med det. Jeg må bare ta til etterretning at de har sterke synspunkter på det, og jeg har forståelse for skuffelse hos dem. Det er ikke riktig at undertegnede ikke har hatt møter med ringerikspolitikere. Det har jeg hatt gjentatte ganger. Vi har også fått et brev fra Ringerike kommunes ordfører, som vi selvfølgelig skal besvare på ordinær måte.

Morten Wold (FrP) [12:08:48]: Jeg takker igjen for svaret. Jeg viser til Ringerikes Blad når det gjelder uttalelsene fra kommunen om at de ikke får svar.

Ringeriksbanen er en jernbanestrekning vi ønsker å bygge. Den er ment å ta togene fortere frem. Det skal faktisk gå nesten like fort som Arbeiderpartiet løper fra sine valgløfter. Før valget i fjor sa Arbeiderpartiets førstekandidat i Buskerud, dagens stortingspresident, Masud Gharahkhani, følgende i en valgkampvideo:

Ringeriksbanen vil være et av de viktigste samferdselsprosjekter for en ny regjering ledet av Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiet garanterer igangsetting av Ringeriksbanen og FRE16 i 2022.

Det er vanskelig å forstå at igangsetting ikke er det samme som byggestart. Hva tenker statsråden om slik hurtigtogsfart vekk fra valgløfter med garanti? Gjelder de bare frem til valglokalene stenger?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:09:36]: Vi kan på ingen måte lukke øynene for at verden ser helt annerledes ut nå. Vi har hatt – og har fortsatt – en situasjonen i Europa med krig og energikriser. Vi er i en situasjon hvor norsk økonomi er i ferd med å bli overopphet, og at det ikke skulle få konsekvenser for en regjeringen når den legger fram et statsbudsjett, er vel nær sagt umulig å tenke. Det er det vi holder på med – holde

igjen den offentlige pengebruken for, i hvert fall fra regjeringens side, ikke å bidra til at rentene stiger mer enn de allerede ser ut til å gjøre, og heller ikke bidra til en prisvekst som er større enn den ellers ville ha vært. Det er tross alt sånn at det å sette i gang den typen prosjekter, med et så uforutsigbart marked som vi har nå, med en sterk prisvekst, ville være en svært krevende øvelse.

Det er en rasjonell og fornuftig beslutning, som lokale interessenter selvfølgelig ikke er like fornøyd med, nødvendigvis. Men sånn er det nå en gang når vi skal legge fram noe for hele landet.

Spørsmål 6

Bård Hoksrud (FrP) [12:10:53]: «Regjeringens forslag til helsebudsjett for 2023 viser med all tydelighet at Senterpartiet og Arbeiderpartiet bruker de eldre som salderingspost. Til tross for at det blir flere eldre som trenger sykehjemsplass/omsorgsbolig, velger regjeringen å kutte i alt av statlige tilskudd til nye sykehjemsplasser. Trondheim kommune sier de må ta opp lån på 1 100 mill. kr for å bygge sårt tiltrenge sykehjemsplasser som følge av fjerningen av tilskuddet.

Mener statsråden det er bedre at Trondheim må betale hele summen av egen lomme, enn at staten er med og bidrar?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:11:29]: Hovedregelen er at kommunale oppgaver skal finansieres gjennom de frie inntektene. Investeringsstilskudd til heldøgns omsorgsplasser kommer på toppen av dette. I regjeringens budsjettforslag foreslår vi ikke å avvike investeringsstilskuddet, men i likhet med for flere andre statlige investeringsprosjekter har vi ikke funnet rom for å prioritere midler til nye tilskudd i 2023. Jeg vil påpeke at budsjettforslaget ikke har noen innvirkning på utbetalingen av tilskudd til de kommunene som allerede har fått innvilget tilsagn om tilskudd.

Regjeringen er i gang med en reform som skal gjøre det trygt å bo lenger hjemme. Det er behov for å utvikle boligløsninger som gjør at eldre opplever trygghet i eget hjem, sosial kontakt og kan ta del i nærmiljøet. Det er også viktig at hjemmetjenestene arbeider forebyggende og bidrar til forutsigbarhet og trygghet i eldres hverdag. Samtidig er det vesentlig at de som har behov for det, får heldøgns pleie og omsorg.

Jeg har forståelse for at forslaget er vanskelig for kommuner som ikke vil kunne søke om tilskudd i 2023. Til sammenligning må også sykehusene omstille seg og vurdere om de må utsette nye investeringer til bygg og vedlikehold. Hovedmålet med regjeringens budsjettforslag for 2023 er å bidra til å få kontroll på den kraftige prisveksten, skape trygghet rundt folks økonomi og ar-

beidsplasser, samt utjevne de sosiale og geografiske forskjellene. Derfor har regjeringen lagt fram et budsjett med tøffe prioriteringer som også berører kommunene. Vi har bl.a. prioritert å ta tak i fastlegekrisen. For å sikre at fastlegeordningen forblir grunnmuren i vår felles helsetjeneste, har vi foreslått å styrke fastlegeordningen med 690 mill. kr i 2023, en helårseffekt på en knapp milliard kroner. En godt fungerende allmennlegetjeneste er en forutsetning for at eldre får forsvarlig og tilstrekkelig medisinsk oppfølging på laveste effektive tjenestenivå, altså i kommunene våre.

Bård Hoksrud (FrP) [12:13:57]: Jeg opplever nok en gang en statsråd som bare er i køen av statsråder som forteller at verden har blitt annerledes og derfor kan vi ikke gjøre de tingene. Og statsråden sier at hovedregelen er at dette er kommunens ansvar. Hovedregelen er at vi har stilt opp for kommunene, sammen med kommunene, for å sørge for at eldre pleietrengende får det tilbudet de trenger. Statsråd Kjerkol var i Adresseavisa 26. august 2021 og ønsket et milliardløft til eldreomsorgen. Hun sa at en ting er sikkert, det kommer til å koste penger, det er et milliardløft. Hun sa at «løftene skal finansieres ved å øke ramma til kommunene».

Med det helsebudsjettet som statsråd Kjerkol har lagt fram, skulle man ikke lenger tror at det er helseministeren som har lagt det fram, men at det er en løftebruddsminister som har lagt det fram. Med de løftene som statsråden har hatt – hvordan kan man være med på å kutte på dette når vi vet at det blir mange flere som kommer til å trenge sykehjem eller omsorgsbolig? Man har en regjering som gjør at man hele neste år ikke skal få lov til å få en eneste krone til nye plasser.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:15:04]: Representanten Hoksrud leser opp et sitat fra Adresseavisen der jeg sier at vi skal øke rammene til kommunene, og det er nettopp det regjeringen har gjort i forslaget til statsbudsjett. Vi øker kommunenes frie inntekter med 2,6 mrd. kr. Så det løftet holder vi.

Det er krise i økonomien. Vi har en galopperende prisstigning, og utfordringen med det er at det påvirker vanlige folks husholdninger og privatøkonomi. Denne regjeringen er opptatt av å skjerme vanlige folk for konsekvensene av dyrtid, inflasjon og prisstigning. Vi har ikke avvirket dette tilskuddet, vi har ikke prioritert å fylle på i 2023. Det gjør vi også med statlige byggeprosjekter. Vi utsetter dem fordi det er krisetid. Så vet vi fortsatt ikke hva Fremskrittspartiet prioriterer i sitt alternative budsjett.

Bård Hoksrud (FrP) [12:16:08]: Jeg hørte at statsråden kanskje ikke vil ha med alt hun har sagt i dette intervjuet, for det står klart og tydelig:

«Kjerkol sier løftene skal finansieres ved å øke ramma til kommunene og bruke statens virkemiddel som Husbanken ...»

Det er altså der regjeringen nå kutter 1 mrd. kr, noe som gjør at det blir færre som kan gjøre noe med dette. Jeg får tilbakemelding fra kommuner over hele landet, og i statsrådens egne kommuner Skien og Drammen, som er styrt av arbeiderpartiordførere, og i Kragerø hvor Senterpartiet styrer, er det en kjempestor bekymring for at de har mange eldre som ikke kommer til å få det tilbudet de trenger. Vi har en regjering som sitter musestille og kjøper en gård og en eiendom i Trøndelag til 2,6 mrd. kr, det har man råd til, men å sørge for mange hundre nye sykehjems plasser for å sikre at eldre får et godt og verdig tilbud rundt omkring i kommunene, det har ikke denne regjeringen råd til. Så det handler ikke om penger, men det handler om vilje til å prioritere eldre. Det har Fremskrittspartiet, men tydeligvis ikke regjeringen.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:17:12]: Det er utfordrende for kommunene å få den beskjeden som de fikk da statsbudsjettet ble lagt fram, særlig de kommunene som hadde regnet med at det skulle komme til utbetaling i 2023. Det har jeg stor forståelse for. Men vi er nødt til å prioritere finanspolitikken på en sånn måte at vi ikke stimulerer til prisvekst, og da må man ta noen valg. Her sauser representanten Hoksrud sammen ganske mange ulike ting. Vi vet fortsatt ikke hvilke prioriteringer Fremskrittspartiet legger for året 2023, men nå forhandler regjeringspartiene og SV om et statsbudsjett ut fra det forslaget som vi har lagt fram.

Spørsmål 7

Erlend Svardal Bøe (H) [12:18:23]: «Regjeringen har allerede fjernet tilskuddsordningen for trygghetsboliger for eldre, og i forslaget til statsbudsjett for 2023 foreslår regjeringen å fjerne tilskuddsordningen for heis og sette investeringstilskuddet for heldøgns omsorgsplasser i institusjon og omsorgsboliger på vent. Alle ordningene er viktige for å ta hensyn til at det blir flere eldre.

Mener statsråden at disse kuttene er politikk som setter kommunene i bedre eller dårligere stand til å gi eldre en trygg og god alderdom?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:18:59]: Regjeringen er i gang med en reform som skal gjøre det trygt å bo lenge hjemme. I arbeidet ser vi på hvordan vi best mulig understøtter utviklingen av bedre botilbud, bl.a. gjennom et eget eldreboligprogram, hvor vi vurderer innretningen av trygghetsboliger.

Det er behov for å utvikle boligløsninger som gjør at eldre opplever trygghet i eget hjem, sosial kontakt og det å kunne være en del av sitt nærmiljø. Det er også viktig at hjemmetjenesten arbeider forebyggende og bidrar til forutsigbarhet og trygghet i eldres hverdag. Samtidig er det vesentlig at de som har behov for det, får heldøgns pleie og omsorg.

Det er en hovedregel at kommunenes frie inntekter avgjør hvor mye de både evner å investere og å drive tjenestene sine for. Investeringsstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser har vi hatt i tolv år, og det har kommet på toppen av dette.

I regjeringens forslag til statsbudsjett foreslår vi ikke å avvikle investeringsstilskuddet, men i likhet med flere andre statlige investeringsprosjekter har vi ikke funnet rom for å prioritere midler til nye tilskudd eller å opprette nye i 2023. Jeg vil påpeke at budsjettforslaget ikke har noen innvirkning på utbetaling av tilskudd til de kommunene som allerede har fått innvilget tilsagn om tilskudd.

Jeg har forståelse for at forslaget er vanskelig for kommuner som ikke vil kunne komme i posisjon til tilskudd i 2023. Til sammenligning må også sykehusene omstille seg og vurdere om de må utsette nye investeringer til bygg og vedlikehold.

Hovedmålet med regjeringens budsjettforslag er å bidra til å få kontroll på den kraftige prisveksten, skape trygghet rundt folks økonomi og arbeidsplasser og utjevne sosiale og geografiske forskjeller. Derfor har vi lagt fram et budsjett med tøffe prioriteringer. Vi har bl.a. prioritert å ta tak i fastlegekrisen. En godt fungerende allmennlegetjeneste er en viktig forutsetning for at eldre skal få forsvarlig og tilstrekkelig medisinsk oppfølging i kommunene. Den styrker vi med 690 mill. kr og en helårseffekt på en knapp milliard.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:21:24]: Vi har alle fått med oss at staten står i en vanskelig økonomisk situasjon, og at regjeringen har økt skattene med 53 mrd. kr på grunn av det. Men staten må også ta inn over seg at det ikke bare er staten som har det vanskelig, det er det flere som har. Det er litt merkelig at i en tid som er uforutsigbar, tar regjeringen et skritt i feil retning og skaper mer uforutsigbarhet for mennesker som trenger heldøgnsomsorg, og for kommunene som er ansvarlige for å gi det tilbudet. Jeg ser også i VG at SV, som er regjeringens viktigste budsjettpartner, mener at regjeringen må snu i denne saken.

I budsjettforslaget, som også statsråden var inne på, sier en at investeringsstilskuddet kun skal kuttes midlertidig. Da lurer jeg på når regjeringen vil gjeninnføre investeringsstilskuddet, og om kommuner som f.eks. Nordreisa, Tromsø og Kinn, som planlegger flere heldøgns omsorgsplasser, kan stole på at regjeringen ikke fjerner

investeringstilskuddet igjen i løpet av den inneværende perioden.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:22:26]: Jeg vet ikke helt hvilken økonomisk virkelighet representanten Svardal Bøe befinner seg i. Jeg ønsker at vi skal stå her til neste år, når statsbudsjettet for 2024 legges fram, med en langt mer oversiktlig økonomisk situasjon i verden. Det har vi ingen garanti for, så det å spekulere i hvilke prioriteringer man legger til grunn for 2024-budsjettet, deltar jeg ikke i.

Nå er det sånn at vi har et stramt budsjett med klare prioriteringer av fastlegeordningen og av psykisk helse, og vi har også søkt å sikre sykehusene gjennom en situasjon hvor de også opplever galopperende prisstigning og kostnadsøkning.

Kommunene er styrket med 2,6 mrd. kr. Det er den totale økonomien til en kommune som også avgjør hvor mye de evner å investere, selv med et statlig tilskudd til heldøgns pleie- og omsorgsplasser.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:23:28]: Jeg spurte statsråden om hun kunne svare på om kommunene kunne stole på regjeringen. Det kunne hun ikke svare på, og det er interessant å registrere.

I VG på søndag kunne vi lese om Håkon på 16 år, som er psykisk utviklingshemmet. Foreldrene hans, Morten og Camilla, har en drøm om at han skal få en egen bolig når han blir eldre. Foreldrene har gått sammen med seks andre familier i Drammen om å bygge et borettslag for barna sine med personalbase og fellesareal. Det er kommunen som skal gjennomføre byggeprosjektet, sånn at de får momsfritak og investeringstilskudd fra staten.

Dette er familier som opplever mange kamper i hverdagen. Nå opplever de å ha nok en kamp i hendene, når regjeringen setter investeringstilskuddet i spill, og man risikerer at mennesker med utviklingshemming ikke får sin egen bolig.

Jeg lurer på om disse historiene gjør inntrykk på statsråden, og hva statsråden tenker om at regjeringen gir disse familiene nok en kamp, ved å gjøre det vanskeligere for mennesker med utviklingshemming å realisere drømmen om sin egen bolig.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:24:30]: Mennesker med utviklingshemming skal leve fullverdige og likeverdige liv og ha mulighet til å bli mest mulig selvstendige. Det å kunne eie sin egen bolig er et klart uttrykk for å kunne leve et selvstendig liv. Denne regjeringen kommer også til å legge fram en egen stortingsmelding for mennesker med utviklingshemming.

Grunnen til at vi har lagt fram et stramt budsjett, hvor vi velger å kutte på dette investeringstilskuddet, er

jo at vi vil unngå at økonomien opphetes ytterligere, med den konsekvensen det gir for alle som planlegger for å investere i egen bolig – alle husholdningene, alle brukerne til kommunene. Det er også bakgrunnen for at vi styrker kommunenes frie ramme med 2,6 mrd. kr – for å gjøre kommunene bedre i stand til å ivareta hele sitt ansvarsområde, for sine innbyggere.

Spørsmål 8

Seher Aydar (R) [12:25:43]: «I forbindelse med at fødeavdelingen i Kristiansund er blitt stengt til tross for at det er gjort et stortingsvedtak om at den skal holdes åpen, har statsråden uttalt at stortingsvedtaket er å betrakte som en «ambisjon». Dette utsagnet har vekket en del oppsikt, da det gir uttrykk for at styrene i helseforetakene står fritt til å overprøve vedtak i det høyeste folkevalgte organet i landet.

Mener statsråden at sykehusene bør ligge under de folkevalgtes kontroll, og mener hun i så fall dette blir ivaretatt i helseforetaksmodellen?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:26:16]: Helse Møre og Romsdal har lagt ned en betydelig innsats for å gjenåpne fødeavdelingen i Kristiansund, i tråd med anmodningsvedtakene fra Stortinget og krav stilt i foretaksmøter. De lyktes med å gjenåpne fødeavdelingen i juni i år, men etter ferieavviklingen så de ikke mulighet for å kunne gjenåpne et faglig forsvarlig tilbud. Jeg kan forsikre representanten Aydar om at Stortingets vedtak respekteres, formidles og tilstrebes ivaretatt innenfor rammene av faglig forsvarlighet – de samme lovene som Stortinget har vedtatt for tjenesten.

Styringsmodellen for spesialisthelsetjenesten gir klare ansvarsforhold, også om hvilke beslutninger som skal fattes på hvilket nivå. Vurderinger av faglig forsvarlighet er et lovkrav som påligger tjenesten. Dette er krav og hensyn som må ivaretas lokalt av helsetjenesten, og som er helt uavhengig av styringsmodell.

Helseforetaksmodellen er en styringsmodell som innebærer at sykehusene er underlagt folkevalgtes kontroll. Fødesaken i Kristiansund illustrerer dette veldig godt. Stortingets anmodningsvedtak er formidlet gjennom foretaksmøte, altså helse- og omsorgsministeren, til helseforetakene. Det som er utfordringen i denne saken, er at det ikke har vært mulig for helseforetaket å oppnå både det Stortinget og regjeringen ønsker, og det som er et krav etter loven, nemlig at tilbudet skal være faglig forsvarlig. Målet står som kjent fast.

Jeg har brukt mye tid på saken om fødeavdeling i Kristiansund. Jeg har snakket med fagfolk, tillitsvalgte, verneombud og ledelsen ved sykehuset. Jeg har snakket med ordførerne i opptaksområdet, fylkeslegen og pasi-

ent- og brukerombudet. Ingen av disse har uttrykt manglende tillit til at sykehusledelsen har gjort det som står i deres makt for å få på plass en fødeavdeling i Kristiansund.

I foretaksmøte sist fredag var mitt budskap at regjeringens mål om fødeavdeling i Kristiansund står ved lag. Det forutsettes at avdelingen blir gjenåpnet dersom et faglig forsvarlig tilbud kommer på plass. Jeg har likevel vært klar på at jeg ikke vil instruere helseforetaket til en gjenåpning uten at grunnlaget for faglig forsvarlig drift er til stede. Det motsatte ville vært uansvarlig. Det motsatte ville ha vært å bryte lover vedtatt i denne sal. Så det er bakgrunnen for situasjonen vi står i i dag.

Seher Aydar (R) [12:29:10]: Jeg vil understreke at det er uenighet om helseforetaket har gjort nok. Spørsmålet handler også om hvor mye Stortinget og demokratiet kan påvirke helseforetakene. Gjentatte ganger, som i denne saken, ser vi at helseministeren peker på helseforetakene og understreker at det er de som har ansvaret for sykehusene, og at det er opp til dem hvordan de utformer tjenestene. Gang på gang har vi sett i rapporter fra Riksrevisjonen at helseforetakene ikke følger bestillingene fra departementene. Et eksempel på det er jo Høies gylne regel og at Høie ba sykehusene om større vekst i psykisk helsevern enn i somatikk uten at helseforetakene ga ham det.

I regjeringens budsjettforslag er det øremerket 150 mill. kr til døgnplasser i psykisk helse. Har regjeringen egentlig myndighet til å øremerke midlene til helseforetakene? Og hvordan tenker statsråden å sikre seg at pengene faktisk går til det formålet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:30:09]: Representanten Aydar stiller ganske mange ulike spørsmål samtidig. I forslaget til statsbudsjett velger vi å øremerke 150 mill. kr til å bygge opp døgnkapasitet for barn, unge og voksne innen psykisk helsevern. Det blir gitt i et oppdragsbrev fra statsråden, som er eier av helseforetakene, i januar, og det vil vi følge med på blir oppfylt.

Til sammenligning ga vi oppdraget om å gjenåpne fødeavdelingen i Kristiansund i oppdragsbrevet for i fjor, og i juni i år gjenåpnet man fødeavdelingen i Kristiansund med et fem dagers tilbud, hvor man hadde lyktes med å rekruttere hele fem nye gynekologer. Jeg mener at her snakker representanten litt mot bedre vitende, for (presidenten klubber) politiske vedtak blir fulgt opp.

Presidenten [12:31:11]: Taletiden er ute.

Seher Aydar (R) [12:31:14]: Jeg vil understreke at jeg viste til Riksrevisjonens rapporter, som viser at departementet kan be om noe, men det blir ikke fulgt

opp. Det er realiteten, og det finnes det flere eksempler på, som jeg tror også statsråden kjenner til. Det er egentlig derfor jeg stiller spørsmålet om hvordan vi kan sikre oss at de 150 millionene faktisk går til psykisk helse, om vi har noen mekanismer for det. Det har jo også statsråden selv vært interessert i da hun var stortingsrepresentant, og vi har sett nå at et stortingsvedtak, 25 mill. kr øremerket i statsbudsjettet og instruks fra regjeringen ikke var nok til å holde en fødeavdeling åpen.

Nå har regjeringen også opprettet et utvalg som bl.a. skal se på bedre politisk og demokratisk innflytelse i styringen av sykehusene. Betyr det at regjeringen anerkjenner at det ikke har vært nok politisk og demokratisk styring av sykehusene, og at det trengs en endring?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:32:14]: Jeg er veldig glad for at det ble regjeringsskifte, for jeg mener at helseforetaksmodellen legger opp til god mulighet for politisk styring. Det er helse- og omsorgsministeren som er foretaksmøtet. Det er helse- og omsorgsministeren som gir oppdrag til sykehusene. Det er en styringsrett jeg er innstilt på å bruke. Den har jeg brukt det året jeg har vært helseminister, både gjennom oppdragsbrev i starten på året og gjennom revidert oppdragsbrev i juni, og nå jobber vi også med å gi et tilleggsoppdrag til Helse Nord, som står i en særskilt krevende situasjon og er nødt til å gjøre enda flere endringer enn det de har klart å få til så langt i år.

Så har vi satt ned et sykehusutvalg som skal se på hvordan vi kan gjøre dette enda bedre og foreslå endringer for å styrke den politiske styringen av sykehusene våre.

Spørsmål 9

Mímir Kristjánsson (R) [12:33:29]: «Det var som å trå inn i en rosehage». Dette sa ME-syke Christine til TV2 om å få kreft. Som kreftsyk opplevde hun å bli møtt av et empatisk helsevesen som sto parat til å gi henne omsorg og all tilgjengelig behandling. Som ME-syk opplevde hun mistenkeliggjøring og mangel på rettigheter og hjelp da hun var totalt pleietrengende. En ny undersøkelse viser at Christines opplevelser ikke er unntaket, men regelen for ME-syke.

Vil statsråden gjøre noe for at ME-syke skal få samme hjelp av velferdsstaten som andre alvorlig syke?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:34:21]: I løpet av et år opplever mange å få kreftdiagnose. Om de opplever det som en rosehage eller ikke, er nok veldig individuelt og knyttet til hvilke erfaringer de har med seg. Men kreft er en sykdom vi har mange kjente terapier for å behandle. Det gir håp, og det gjør også at helsetjenesten er bedre i stand til å kunne sette i gang behandling raskt.

For meg er det viktig å si at alle som har behov for helse- og omsorgstjenester og arbeids- og velferdsordninger i NAV, skal bli møtt med respekt, anerkjennelse og oppdatert kunnskap. Mennesker med ME og deres pårørende er i en sårbar og krevende situasjon, og de har samme krav på likeverdig behandling som alle andre. Mennesker med alvorlig sykdom må møtes profesjonelt og uten fordommer.

Det finnes dessverre ikke en medisin mot ME-sykdom verken i Norge eller andre steder i verden, og det er også uenighet i fagmiljøene om behandlingen av ME. Jeg skal overlate den faglige tilnærmingen og behandlingsmetodene for mennesker med ME til fagfolkene. Men helt overordnet vil jeg si at pasienter med ME må få hjelp som kan lindre symptomer, bidra til mestring og livskvalitet. For å oppnå dette trenger vi mer forskning og utprøving av ulike typer behandling. Departementet har prioritert forskning på ME gjennom særskilte føringer til Norges forskningsråd. Med bakgrunn i et pilotprosjekt om langvarige smerte- og utmattelsestilstander ved St. Olavs hospital er det etablert et nasjonalt faglig nettverk for utmattelsestilstander. Formålet er at pasientene skal få et bedre tilbud gjennom tett samarbeid, tjenesteutvikling og kompetanseheving hos spesialist- og primærhelsetjenesten.

Pasientene trenger en god faglig utredning og korrekt diagnose. Helsedirektoratet jobber derfor med å beskrive et nasjonalt pasientforløp om utredning av ME. Dette skal særlig sikre en god tverrfaglig utredning, samarbeid mellom fastlege og spesialisthelsetjenesten, og at det legges en behandlingsplan.

Fastlegen er sentral i oppfølgingen og behandlingen av mange ME-pasienter. Vi satser stort økonomisk på fastlegene og foreslår også at fastlegene skal få et høyere basistilskudd for pasienter med store og sammensatte behov. Dette skal bidra til at de som trenger det mest, skal få tettere og bedre oppfølging over tid. Dette vil også være viktig for bl.a. ME-pasienter.

Mímir Kristjánsson (R) [12:37:19]: Statsråden vektlegger at det er faglig uenighet om hvordan ME best kan behandles, og at det i motsetning til kreft – slik jeg tolker svaret – ikke er like kjente eller veldokumenterte terapimetoder. Men dersom det er faglig uenighet, dersom det er usikkerhet, dersom det er stor individuell variasjon i hva som hjelper folk ut av ME, er det jo veldig merkelig at staten holder seg med et regelverk på både helsenivå og trygdenivå som tvinger folk gjennom den type behandling som mange rapporterer at ikke fungerer for dem. Hvis det er den typen faglig uenighet, er det merkelig at man stiller krav via Nav-systemet til at ME-syke skal gå gjennom arbeidstrening og andre former for behandling som slett ikke passer for alle.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:38:18]: Med mitt resonnement knyttet til kreftbehandling av kreftpasienter mente jeg på ingen måte å underslå det faktum at alle som har behov for helse- og omsorgstjenester og arbeids- og velferdsordninger i Nav, skal bli møtt med respekt, anerkjennelse og oppdatert kunnskap. Den målsettingen henger like høyt for ME-pasienter som for kreftpasienter. Det at vi har et regelverk som byr på utfordringer, er noe vi stadig konfronteres med. Jeg ber også om forståelse for at velferdsordningene i Nav er en annen statsråds konstitusjonelle ansvar, så akkurat hvilke ordninger representanten Mímir Kristjánsson sikter til, tar jeg ikke på stående fot. Men det er et mål at ME-pasienter skal få hjelp og bistand til å kunne både motta behandling for å lindre symptomer og mestre livet sitt.

Mímir Kristjánsson (R) [12:39:27]: Jeg forstår at Arbeids- og velferdsetaten, Nav, ligger til en annen statsråds bord, men det er jo basert på de veiledningene som ble gitt av Helsedirektoratet. Det er basert på at vi holder oss med en åtte år gammel veileder i Helsedirektoratet som anbefaler å avkreve visse behandlingsmetoder, som det er en enorm faglig usikkerhet om. Om noen ME-pasienter har lyst frivillig til å prøve slike metoder, skal ingen i Rødt forby dem det, men det er heller ingen grunn til å kreve at de skal gå gjennom sånne metoder når så mange som 70 pst. oppgir til Fafo at de blir sikrere av det.

Jeg vil gjerne stille statsråden et spørsmål om noe statsministeren sa fra denne talerstol tidligere i dag. Han sa: Det er klart vi må ha et behandlingssystem hvor vi foreslår behandling som virker. Jeg tror ikke vi tvinger folk til å bruke noe vi vet ikke funker.

Er helsestatsråden enig med statsministeren, at hun ikke tror man i dag tvinger folk til behandling som ikke funker?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:40:31]: Jeg tror det er viktig at pasientene får en god faglig utredning og korrekt diagnose når de opplever at helsen svikter, slik som ME-pasientene opplever i sin situasjon. Derfor er arbeidet Helsedirektoratet nå gjør med å beskrive et nasjonalt pasientforløp om utredning av ME, viktig. Det skal sikre en god, tverrfaglig utredning, samarbeid mellom fastlege og spesialisthelsetjenesten, og at det legges en behandlingsplan for den enkelte ME-pasient.

Jeg fikk ikke med meg spontanspørretimen, så jeg vet ikke helt i hvilken kontekst statsministeren svarte. Men det å kunne delta i kliniske studier med utprøven- de behandling er en pasientrettighet i den norske helse- tjenesten, og det er også viktig. Vi har dessverre hatt kliniske studier for behandling av ME som ikke har gitt ønskede resultat, og vi ønsker flere.

Spørsmål 10

Himanshu Gulati (FrP) [12:41:42]: «I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2023 foreslås det å redusere 62 nye LIS1-stillinger til 31. En kartlegging utført av Allmennlegeforeningen viser at over 235 000 innbyggere per 1. september 2022 mangler fastlege.

I dagens situasjon, med stor mangel på fastleger, mener statsråden at regjeringens halvering av antall LIS1-plasser vil bidra til å forbedre fastlegekrisen ved at flere leger kommer raskere i arbeid, eller mener hun at kuttet vil forverre fastlegekrisen fordi færre leger vil kunne komme ut i arbeid?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:42:24]: Selv om etablering av flere LIS1-stillinger fortsatt er viktig, velger regjeringen i forslaget til statsbudsjett å prioritere andre tiltak som raskere kan hjelpe på rekrutteringsutfordringene i helsetjenesten.

Regjeringen foreslår en historisk satsing på allmennlegetjenesten i årets forslag til statsbudsjett. Helårseffekten av forslaget er på en knapp milliard kroner. Vi foreslår en styrking av den nasjonale ALIS-ordningen med 200 mill. kr for å sørge for god rekruttering og trygge rammer for nyutdannede leger som ønsker å bli allmennleger.

Dagens finansiering av fastlegeordningen fungerer ikke godt nok. Vi foreslår derfor endringer i basisfinansieringen i form av et differensiert basistilskudd der egenskaper som alder, kjønn og helsetilstand vil avgjøre fastlegens tilskudd. Et høyere basistilskudd for pasienter med forventet større behov skal bidra til at disse pasientene får bedre oppfølging av fastlegen sin.

Ved å styrke og endre finansieringen legger vi til rette for at fastlegen kan ha kortere liste og få mer tid til de pasientene som trenger det mest. Det vil også gjøre det enklere for legene å kombinere jobb med et godt familieliv – som vi vet at nye generasjoner leger ønsker.

Endringene foreslås innført fra 1. mai 2023, og basistilskuddet foreslås styrket med 480 mill. kr for å understøtte omleggingen. Helårseffekten er på 720 mill. kr.

Ny kunnskap og forskning er viktig for å utvikle framtidens helse- og omsorgstjeneste og for å gi pasientene et godt tilbud. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 10 mill. kr til drift av PraksisNett i 2023. Vi har nedsatt et ekspertutvalg som også skal se på innretningen på hele spesialistutdanningen i allmennmedisin og hvilke kompetansekrav som bør stilles.

Helsedirektoratet anbefalte i rapporten «Vurdering av antall LIS1-stillinger» fra 2019 å øke antall LIS1-stillinger med 200 nye til 1 150 per år. Etter forslaget i årets statsbudsjett vil det være nær 1 120 LIS1-stillinger. Det innebærer at 97 pst. av det anbefalte antallet stillinger er på plass.

Himanshu Gulati (FrP) [12:45:00]: I NRK kunne vi den 1. juni lese om Hannah, på 29, som vil bli fastlege, men som står i lang kø før hun får lov til å komme ut og begynne i den viktige jobben som vi vet det er stort behov for i dag. Hver LIS1-stilling i helseforetakene har ifølge NRK også hundrevis av søkere. Allerede i revidert nasjonalbudsjettet fremmet Fremskrittspartiet et forslag hvor vi ba regjeringen kraftig øke antall LIS-stillinger. I stedet får man denne halveringen i antall nye stillinger. Da mener vi det går i feil retning.

Er ikke dette en unødvendig risiko å ta i en situasjon hvor vi ser et stort behov for flere fastleger, hvor det er store problemer med å rekruttere fastleger, og hvor vi vet at et stort antall av landets innbyggere også står uten fastlege?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:45:53]: Jeg har redegjort bredt for den historiske satsingen vi foreslår i statsbudsjettet for 2023 fra regjeringen, som består av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Utfordringen med LIS1-stillinger er ingen ny utfordring. Fremskrittspartiet har også bidratt til ganske mange statsbudsjett i etterkant av at dette ble en adressert problemstilling. Jeg håper at Hannah, som ble nevnt her, får en av de 1 120 LIS1-stillingene som ligger på plass i neste års statsbudsjett – hvis det blir vedtatt – og at vi klarer å komme opp på Helsedirektoratets anbefaling av hva som bør være et tilstrekkelig antall LIS1-stillinger. Da mangler vi altså 30, og det i en trang økonomi hvor vi har måttet prioritere tøft.

Spørsmål 11

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:47:18]: Eg må først få nytte høvet til å gratulere statsråden med å ha la lagt fram eigarskapsmeldinga. Det er eit viktig dokument. Så vil eg stille følgjande spørsmål knytt til statsbudsjettet for 2023:

«I Hurdalsplattforma står det: «Norske bedrifter skal ha gode, forutsigbare og stabile rammevilkår som legger til rette for private investeringer og videre vekst.» Likevel vil regjeringa innføre 5 pst. ekstra arbeidsgivaravgift på inntekter og ytingar over 750 000 kr. Det slår særleg hardt ut for bedrifter som har ein stor del høgt utdanna tilsette, har stort eksport- og vekstpotensial og konkurrerer internasjonalt.

Korleis meiner statsråden dette heng saman med ambisjonane om føreseielege og stabile rammevilkår for norske bedrifter?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:48:03]: Takk for spørsmålet, og takk for gratulasjoner. Jeg er helt sikker på at det er mye grønt i den nye eierskapsmeldingen,

som partiet Venstre har lyst til å slutte seg til, og det er bra.

I en dramatisk og krevende situasjon for Norge, Europa og verden vil regjeringen prioritere trygg økonomisk styring. Vi har et betydelig inndekningsbehov som følge av krigen i Ukraina. Det gjelder forsvar, beredskap, økte utgifter til folketrygden, for å nevne noen eksempler.

I år er det et stort behov for å dekke inn ekstraordinære tiltak på budsjettets utgiftsside samtidig som pengebruken, altså oljepengebruken, må holdes nede for å unngå unødvendige rentehevinger som kan få store konsekvenser for både folk, fe – indirekte, i hvert fall – og næringslivet vårt i Norge.

Ekstra arbeidsgiveravgift er derfor et situasjonsbestemt tiltak som skal bidra til inndekning i statsbudsjettet for 2023. Som representanten Bjørlo kjenner til, er det høy temperatur i arbeidsmarkedet. Antall ledige stillinger er på et rekordnivå. Den ekstra arbeidsgiveravgiften skal ha en sats på 5 pst. Den kan virke omfordelende ettersom den bare gjelder for lønnsinntekter over 750 000 kr, og dette tiltaket, som altså er midlertidig, vil bidra med om lag 7,7 mrd. kr på årsbasis til å finansiere vår felles velferd og bidra til et trygt økonomisk opplegg for hele landet vårt.

Et veldig viktig rammevilkår, kanskje noe av det viktigste for norsk næringsliv, er renten. Renten virker direkte inn på lønnsomheten av å investere i næringsvirksomhet, og den kan også virke inn på kronekursen, som er spesielt viktig for eksportbedriftene våre. Regjeringen vil gjennom et stramt budsjett bidra til at aktiviteten i økonomien ikke blir for høy, det som på folkemunne heter en overopphetet økonomi. Det har vi prøvd før, på 1980-tallet, og det tok nesten et tiår å komme seg ut av det.

Hvis vi etter forhandlingene på Stortinget ikke kan lande et tilstrekkelig stramt budsjett, kan inflasjonen – og dermed også renten – bli høyere enn den ellers ville blitt. Det vil gi utfordringer for bedriftene våre, for deres ansatte og for folk flest. Regjeringen fremmer derfor et stramt budsjett og bidrar med det til nettopp forutsigbarhet og stabilitet, som representanten spør om, rundt helt sentrale rammevilkår som det renter og kronekurs faktisk er. Det er viktig for alle bedrifter og kanskje særlig viktig for dem som konkurrerer internasjonalt og søker å vokse både hjemme og ute.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:50:31]: Eg takkar for svar et. Som statsråden er inne på, er det for tida stor usikkerheit i heile samfunnet og også for norsk næringsliv, og det er behov for eit stramt budsjett. Det er klart at for mange av inndeckingane og for så vidt òg skatteauken som ligg inne i statsbudsjettet, er det ei klar grunngeving for kvifor dei er slik – ei tydeleg grunngeving som ein kan vere einig eller ueinig i. Det som er utfordringa

med framlegget om denne ekstra arbeidsgjevaravgifta, er for det første at det er vanskeleg å sjå mål og meining med ho. Vi får tydelege svar frå det eksportretta næringslivet, det nye næringslivet, om at dette er ganske dramatisk. Det kan føre til utflytting av arbeidsplassar, ikkje berre som ein vag trussel, men det skjer her og no. Det sa visepresident Elisabet Haugsbø i Tekna til oss på Stortinget seinast i går. Det fører til at ein flyttar aktivitet.

Er statsråden einig i at dette forslaget isolert sett er uheldig for norsk eksport og tempoet i det grøne skiftet?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:51:30]: Vi kan ikke ta ut ett og ett område fra statsbudsjettet og vurdere det individuelt; vi må se på helheten. Jeg er stolt over at regjeringen legger fram et statsbudsjett som skal bidra til vekst og verdiskaping i det private næringslivet, et budsjett som tar ned offentlig pengebruk – der den offentlige andelen av fastlands-BNP faller for andre år på rad fordi vi er opptatt av privat verdiskaping.

Så er dette et situasjonsbestemt tiltak som skal fases ut, men det er viktig for å få inndekningslik at dette budsjettet kommer sammen og tallene går i hop på en måte som ikke bidrar til å dra renten ytterligere opp. Hvis renten nå stiger 2 prosentpoeng mer enn det rentebanen fra Norges Bank legger opp til, vil det påføre norsk næringsliv i bredden en ekstra rentekostnad på 20 mrd. kr. Derfor understreker jeg igjen at noe av det viktigste vi kan gjøre nå, er å sikre trygg økonomisk styring.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:52:32]: Eg merkar meg at statsråden ikkje ønskjer å kommentere dette forslaget isolert, men syner til heilskapen. Eg registrerer òg at i den heilskapen har regjeringa teke seg råd til andre satsingar ein har prioritert i ei vanskeleg tid, som gratis ferje, gratis barnehage, auka fagforeiningsfrådrag og nye fylkeskommunar, og ein har kutta tidlegare krav om innsparing i statleg sektor, den såkalla ABE-reforma. Så ein har gjort prioriteringar og samtidig innført denne nye arbeidsgjevaravgifta, som blir opplevd som dramatisk, særleg for det nye og grøne næringslivet.

Så er statsråden inne på at dette er situasjonsavhengig, dette er ikkje meint å vere ei varig avgift. Men det er veldig vanskeleg for næringslivet å forhalde seg til at ein får høyre at det er mellombels, situasjonsavhengig, og ein veit ikkje kor lenge dette varer. Det er kanskje noko av det mest problematiske. Kva betyr «mellombels» i denne samanhengen? Betyr det at det er berre for budsjettåret 2023, har det ein sluttdato, eller er dette noko som er her inntil vidare og dermed noko næringslivet (presidenten klubbar) i praksis må forhalde seg til som eit varig tiltak?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:53:37]: Det tenker jeg finansministeren skal få svare på, men jeg kan

forsøke å gi representanten Bjørlo et svar. Situasjonsbestemt betyr jo at det er et tiltak som er aktuelt så lenge situasjonen tilsier det. Dersom forutsetningene for statsbudsjettet endrer seg til neste år, premissene for den norske økonomiske utviklingen endrer seg, inndekningsbehovene ser annerledes ut og inntekts- og utgiftssiden ser annerledes ut, er dette selvfølgelig et tiltak som vil kunne tas ut når situasjonen tilsier det.

Det er helt riktig at vi prioriterer. Vi prioriterer å gi til dem som har minst. Vi gir skattelettelser til alle med inntekt under 750 000 kr. Vi prioriterer å ta landet vårt i bruk og bygge gode, trygge lokalsamfunn med ferjer, der folk kan ha gode tilbud uansett om de bor i by eller land. Og vi prioriterer vår felles offentlige velferd, akkurat som vi gikk til valg på, vårt felles helsevesen, barnehagene våre, skolene våre. Dette er viktig for næringslivet, og det gjør oss til et av de mest produktive samfunnene i verden. Det er jeg stolt over.

Spørsmål 12

May Helen Hetland Ervik (FrP) [12:54:53]: «Fremskrittpartiet registrerer at det er mye frustrasjon fra næringslivet over strømstøtten og tiltak overfor næringslivet. Vi hørte i høringene i forrige uke at næringslivet er bekymret, og hører også om bedrifter som står i fare for å måtte avvikle virksomheten.

Hva mener statsråden om de tydelige meldingene fra næringslivet, og hvilke helt konkrete tiltak vil statsråden ta initiativ til for å sørge for at normalt bærekraftige bedrifter kommer seg gjennom denne vanskelige tiden?»

Statsråd Jan Christian Vestre (A) [12:55:26]: Takkløst for et godt og konstruktivt spørsmål.

Det er ingen tvil om at mange bedrifter nå opplever uro. De har fått en uventet og kraftig økning i sine strømkostnader det siste året. Mange, inkludert meg, er bekymret for den usikkerheten som nå er i forbindelse med den videre strømprisutviklingen. Det er bakgrunnen for at regjeringen i september la fram to nye strømtiltak for Stortinget. Det er to helt nye ordninger som vi har laget sammen med partene i arbeidslivet, og som jeg registrerer at LO, NHO og Virke fortsatt stiller seg bak. Det er en lånegarantiordning, og det er en energitilskuddsordning, rettet mot bedrifter som har høy strømintensitet, det vil si bedrifter som ligger i områder med høye strømpriser. Våre beregninger tilsier at denne ordningen vil treffe om lag 20 000 av de bedriftene som er mest utsatt, og vi har en klar ambisjon om at de skal få penger på konto allerede før jul.

Dette er en overgangsordning inntil vi får et bedre tilbud av fastprisavtaler. Det markedet forventer vi skal komme i gang, og da kan bedrifter vurdere om de vil ligge

i spotprismarkedet eller om de ønsker mer forutsigbarhet for strømprisene. Og da er det verdt å minne om at regjeringens forslag til endringer i grunnrentebeskatningen av vannkraft er det viktigste tiltaket. Når disse skatteendringene nå skjer fra nyttår – man har lyttet til kraftselskapene, og vi har gjort justeringer for å komme dem i møte – betyr det også at kraftselskapene kan tilby mer gunstige fastprisavtaler enn i dag, og det registrerer jeg at kraftselskapene uttaler seg om til mediene. Vi har også tilitt til at kraftselskapene gjør det de har sagt de skal gjøre.

Jeg er fullt klar over at de strømtiltakene vi har lagt fram, har sine begrensninger. Det har jeg vært åpen og ærlig om fra dag én. Ordningene vil treffe en del, men de vil ikke på langt nær treffe alle. Det vil være eksempler på bedrifter som akkurat faller innenfor og bedrifter som akkurat faller utenfor. Det har jeg forståelse for, men det er dessverre svakheten ved alle ordninger. Det er veldig vanskelig å gjøre dem målrettede nok, og det vil være noen som faller utenfor.

Noen av dem vi har sett faller utenfor, er en del nærbutikker som ikke får sine regnestykker til å gå opp. Det har gjort sterkt inntrykk på oss. Nærbutikkene er viktige, og jeg er full av beundring overfor dem som står på og lager gode tilbud for folk, også der hvor nesten ingen skulle tro at noen kunne bo. Derfor er jeg glad for at vi i budsjettavtalen vi har gjort med SV – og jeg forstår det er flere partier som kommer til å stille seg bak ordningen – har styrket Merkur-programmet, som altså er programmet for de små nærbutikkene. Det er om lag 300 av dem i områder med høy kraftpris, og de vil også nå kunne få hjelp – i hvert fall en del av dem.

Det er et faktum at vi må gjøre dette innenfor rammen av trygg økonomisk styring, og det er det vi nå gjør.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [12:58:26]: Det er mye frustrasjon og bekymring hos aktørene der ute over de store og nye skattene regjeringen foreslår uten tilstrekkelig utredning. I tillegg har vi jo høye strømpriser, drivstoffpriser, økte matpriser og stigende rente, som også gir økt usikkerhet der ute med hensyn til å investere videre. Det kommer til å bli alvorlig. Det er godt å høre at statsråden sier at det er en del bedrifter som faller utenfor, at man nå ser at det er tilfellet.

I Rogaland er det to eksempler. En bedrift hadde i august 2020 en strømregning på 65 000 kr, og i august i år, på samme tid, hadde de 2 mill. kr i strømutgifter. Det andre eksemplet jeg vil nevne, er en bedrift som hadde en strømregning på 130 000 kr i august 2020 og som med samme forbruk i år, i august 2022, hadde 3,2 mill. kr i strømregning. Hva tenker statsråden når jeg forteller dette? Hva har statsråden tenkt å gjøre?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:59:28]: Jeg forstår godt at det oppleves som veldig vanskelig for de bedrif-

tene representanten Ervik nevner, og det er langt flere i flere fylker, flere regioner og i flere kommuner. Jeg snakker selv med bedriftene hele tiden. Jeg reiser rundt og lytter til historiene, og det gjør selvfølgelig sterkt inntrykk. Jeg kan forsikre representanten om at hvis det fantes en kvikkfiks regjeringen og Stortinget kunne ha gjort i morgen, som løste problemet, hadde vi gjort det. Men det finnes dessverre ikke. Det som er vår bekymring, er at vi kan risikere å få tiltak som bidrar til at situasjonen blir verre.

Representanten nevnte at rentene øker. Det er helt riktig. Noe av det viktigste regjeringen nå gjør, er å dempe presset i økonomien, slik at renten ikke stiger for mye. Det vil gå hardt ut over husholdningene, og det vil gå hardt ut over bedriftene, hvis vi ikke lykkes med det. Det er grunnen til at disse ordningene også må være avgrenset – hvis ikke kan vi risikere å gjøre situasjonen vondt verre, og det er det ingen som ønsker.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [13:00:30]: Jeg har sett på det ferske konjunkturbarometeret for Sør-Norge, som har kommet. Det er grunn til bekymring. Det står faktisk noe om at bedriftene venter en bråstopp i veksten. Små og mellomstore bedrifter får strømpriser som ikke lenger er håndterlige. Det hagler inn eksempler på helt vanlige bedrifter som ikke lenger klarer å betale regningene sine. Det er ikke tvil om av strømsøtten til bedriftene som regjeringen har lagt fram, ikke er god nok. Hvilke helt konkrete tiltak vil statsråden og regjeringen bruke for at bærekraftige bedrifter kommer seg igjennom den vanskelige tiden, slik at vi unngår en konkursbølge i løpet av de neste månedene?

Statsråd Jan Christian Vestre [13:01:13]: Jeg skal gjenta svaret mitt: Vi gjør hovedsakelig tre ting. Det ene er en lånegarantiordning. Bedrifter som har likviditetsutfordringer, kan få tilbud om finansiering der skattebetalerne tar 90 pst. av risikoen. Det andre vi har fått på plass, sammen med NHO, Virke og LO, er en energitilskuddsordning. 3 000 mill. kr skal nå betales ut til bedriftene i den neste tiden. Og vi jobber intenst med å få i gang fastprismarkedet, som innebærer at bedrifter som ønsker mer forutsigbarhet, kan tegne mer langsiktige avtaler med bedre vilkår og til lavere pris enn det vi nå opplever i spotprismarkedet. Vi håper og tror at summen av de tre tiltakene vil bidra. Men vi er selvfølgelig åpen for å vurdere situasjonen på nytt. Akkurat nå har vi lavere konkurstill enn det vi hadde før pandemien. Det er jeg glad for. Vi håper at flest mulig skal lykkes. Blir det behov for ytterligere tiltak, skal vi vurdere det sammen med partene i arbeidslivet.

Spørsmål 13

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [13:02:27]: «Regjeringen følger ikke opp anmodningsvedtak fra Stortinget om dyrevelferd, spesielt for svin. I statsbudsjettet, under omtale av oppfølging av vedtak om bedre forhold for gris, vises det til arbeidet med en dyrevelferdsmelding, til tross for at dette eksplisitt er vedtatt utenom anmodningen om en dyrevelferdsmelding. Kravene til mykt underlag for gris, som var omhandlet i Stortingets vedtak, er tatt ut av utkastet til ny forskrift for kløvdyr.

Hvorfor følger ikke statsråden opp vedtak fra Stortinget?»

Statsråd Sandra Borch [13:03:00]: Regjeringen prioriterer dyrevelferd svært høyt, og vi besluttet allerede i desember i fjor å utarbeide en stortingsmelding om dyrevelferd med sikte på framleggelse i løpet av 2024. Stortinget har i anmodningsvedtak i februar 2022 bedt om at det legges fram en helhetlig stortingsmelding senest i vårsesjonen 2023.

Jeg vil si at utarbeidelsen av en helhetlig stortingsmelding er et svært omfattende arbeid. Siden forrige dyrevelferdsmelding har det vært en stor utvikling av kunnskapsgrunnlaget på området. I dette viktige arbeidet vil jeg legge vekt på vi får en kunnskapsbasert, helhetlig og grundig gjennomgang av dyrehold og dyrevelferd i Norge. Vi skal se nærmere på utviklingen av norsk dyrehold og husdyrproduksjon og på ny kunnskap om dyrevelferd. Det er særlig viktig der endringer eller nye krav kan få betydelige konsekvenser for økonomi og konkurransekraft i norsk husdyrhold – og ikke minst akvakultur. Næringen behøver gode rammevilkår med forutsigbarhet og langsiktighet, der de ulike hensynene er riktig balansert.

Vi har gjennomført et innledende innspillsmøte og mottatt et stort antall omfattende, skriftlige innspill i etterkant. Det vil nødvendigvis ta tid å gjennomgå alt dette materialet, og det vil være behov for konsekvensanalyser.

Representanten Thorsvik spør om hvorfor vedtak om svin ikke følges opp, og i spørsmålet er hun særlig opptatt av kravene til mykt underlag for svin. Representanten viser samtidig til et forskriftsutkast som Mattilsynet har utarbeidet. Mattilsynet mener selv at deres forslag om å utvide kravet om mykt liggeunderlag kan innebære store økonomiske og praktiske konsekvenser for bondene, og at dette ikke var tilstrekkelig utredet. For å unngå forsinkelser i arbeidet med å få forskriften på plass, har Mattilsynet valgt å ta forslaget om mykt underlag ut av forskriftsutkastet. Å sikre en nødvendig utredning av et forslag betyr altså ikke at det er lagt bort. Det er det viktig for meg å understreke. Det betyr derimot å sikre at konsekvensene er vurdert. Mattilsynet har varslet at de vil komme tilbake til departementet med

ytterligere forslag til regelverkskrav når konsekvensene er tilstrekkelig utredet.

Alle er tjent med å få en god og framtidsrettet dyrevelferdsmelding basert på oppdatert kunnskap og med langsiktige mål og tiltak. Jeg vil fremme en stortingsmelding som vil gi et solid grunnlag for arbeidet med dyrevelferd også i årene framover, og som vil kunne stå seg over tid. En god melding krever et grundig arbeid, og det vil nødvendigvis ta noe tid.

Jeg vil understreke at jeg er glad for at jeg er del av en regjering som prioriterer å legge fram en dyrevelferdsmelding.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [13:05:59]: Arbeidet med ny forskrift for kløvdyr startet altså i 2013, og da ble det bl.a. foreslått å ta inn krav om mykt underlag for griser, fordi det er viktig for å bedre dyrevelferden. Av Mattilsynet ble det trukket fram at dette ikke burde være veldig kostnadskrevende eller veldig vanskelig, altså at det kan være enkle tiltak som å øke mengden med strø i bingene eller å gi purker en liggematte. De forslagene i utkastet ble opprettholdt i 2019, i 2020, i 2021, og etter et møte med Mattilsynet og departementet i januar 2022 ble det tatt bort.

Det er forskjell på det som går på mykt underlag for alle dyrene som er berørt i forskriften, og det som går på mykt underlag for svin. Som nevnt har Mattilsynet allerede vært innom dette mange ganger tidligere når det gjelder svin, og det er vanskelig å se at det er så veldig mye som gjenstår når det gjelder å utrede om dette er en god løsning eller ikke. Er det slik å forstå at det er Mattilsynet som har tatt initiativet til å fjerne dette kravet om mykt underlag for gris, etter å ha hatt det inne i nesten ti år?

Statsråd Sandra Borch [13:07:06]: Når det gjelder premisset om at anmodningsvedtaket fra Stortinget ikke følges opp, er det nødvendig å rydde litt. Det er korrekt at Stortinget har bedt regjeringen om å se på insentiver som vil øke dyrevelferden i svinenæringen, særlig med hensyn til areal, underlag og miljøberikelse. Med mindre representanten mener at regelverkskrav er et insentiv, kan jeg ikke se at Stortinget gjennom sine vedtak ber om fastsettelse av konkrete nye regelverkskrav. Dette vil være viktig i forbindelse med arbeidet med den nye dyrevelferdsmeldingen.

Jeg er opptatt av at vi – når vi forhåpentligvis skal vedta en dyrevelferdsmelding i Stortinget – har en melding som står seg over tid. Da må man også kunne legge til grunn at de forslagene som vi legger på bordet, er nøye konsekvensutredet, også med tanke på økonomien til bonden, og at det vi gjør, blir rett.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [13:08:07]: I dette forslaget vårt, som ble lagt fram i november, foreslo vi en dyrevelferdsmelding. I slutten av desember 2021 offentliggjorde regjeringen at de ønsket å legge fram en dyrevelferdsmelding helt i slutten av perioden. Det ønsket ikke Stortinget, og dermed vedtok Stortinget at regjeringen skulle legge fram denne meldingen i 2023. Likevel velger regjeringen i statsbudsjettet å informere om at denne meldingen ikke kommer i 2023. Nå viser statsråden til en del begrunnelser for dette her, men i statsbudsjettet vises det bl.a. til arbeidet i EU med en gjennomgang av regelverket for dyrevelferd, og at man ikke vet hva som kommer i den. For det første har det kommet ganske mange signaler om hva som vil følge av denne, og for det andre er det ingenting i veien for at Norge setter høyere krav til dyrevelferd enn det EU gjør. Nå legger regjeringen plutselig opp til at det er EU som skal bestemme over dyrevelferden i Norge. Hvorfor er det slik at minstekrav i Bulgaria skal bestemme hvor det norske nivået på dyrevelferd skal ligge?

Statsråd Sandra Borch [13:09:08]: Jeg er veldig glad for at Norge er et av landene som er verdensledende på dyrevelferd. Vi kan hele tiden forbedre oss, og det er nettopp det regjeringen legger opp til.

Så vil jeg jo si, igjen, at jeg er glad for at jeg er i en regjering som nettopp prioriterer dyrevelferd. Noe av det første vi lanserte, var at vi skulle legge fram en dyrevelferdsmelding. Det var noe den forrige regjeringen ikke var opptatt av overhodet.

Det er også viktig å presisere at denne dyrevelferdsmeldingen skal omhandle både produksjonsdyr, kjøledyr og akvakultur, altså fisk. Det har aldri vært gjort i Norge før. Det er et omfattende arbeid som jeg er opptatt av at vi får et godt kunnskapsgrunnlag rundt, og ikke minst at vi får en dyrevelferdsmelding som kan stå seg over tid, og som kan bidra med forutsigbarhet for næringen.

Presidenten [13:09:58]: Dermed er sak nr. 2, Ordinær spørretime, over.

Sak nr. 3 [13:10:07]

Referat

Presidenten [13:10:07]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

